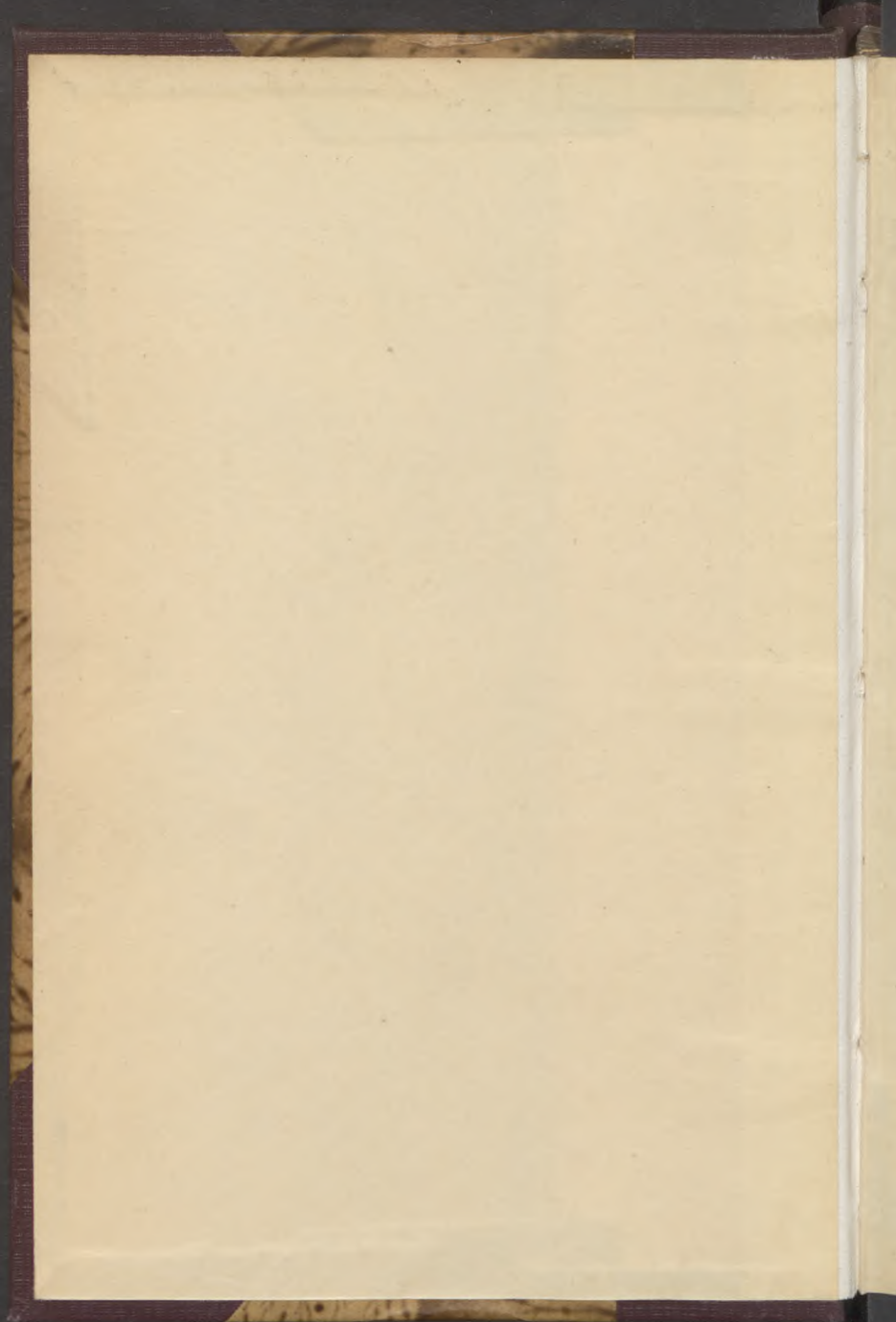
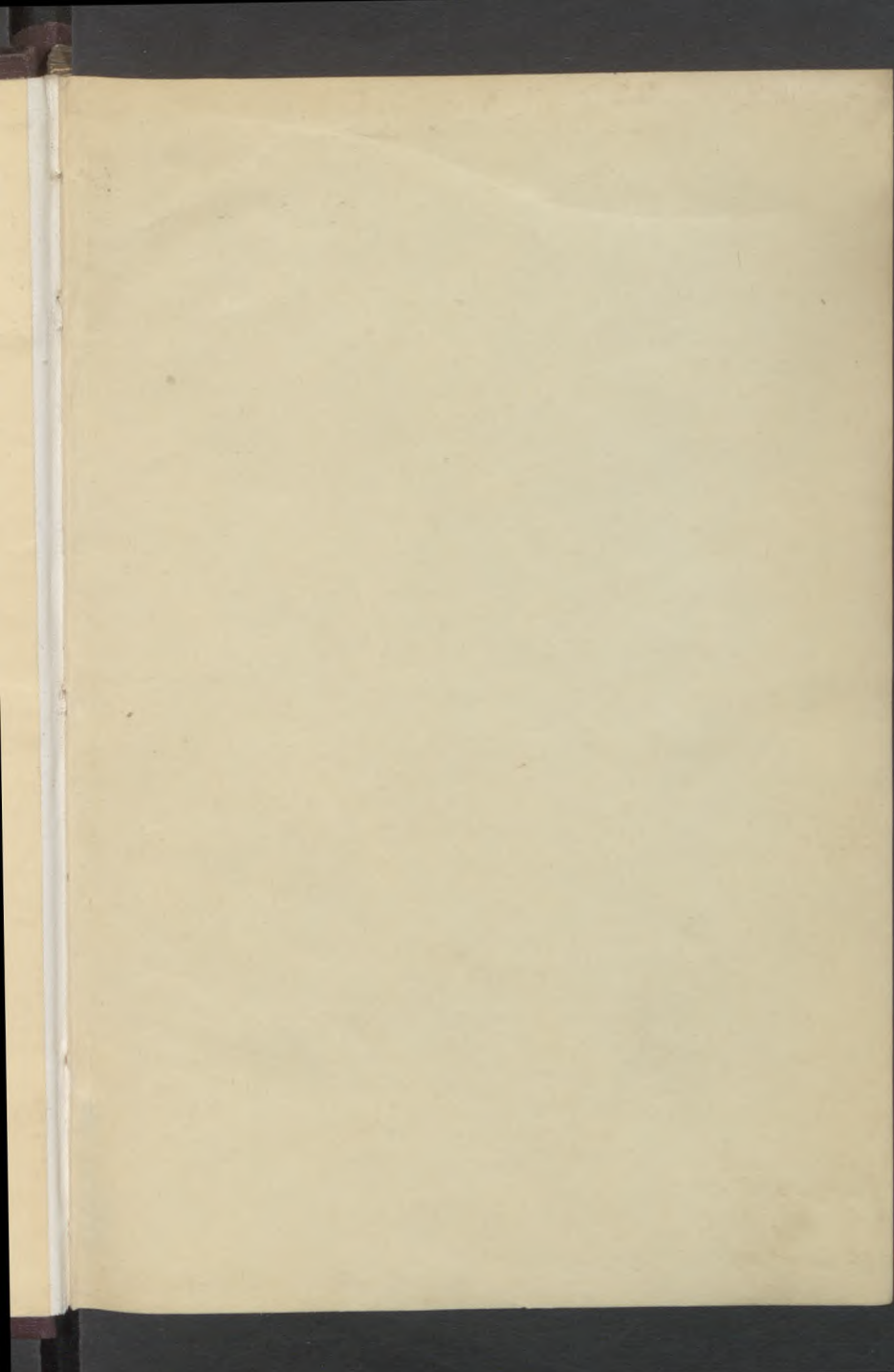
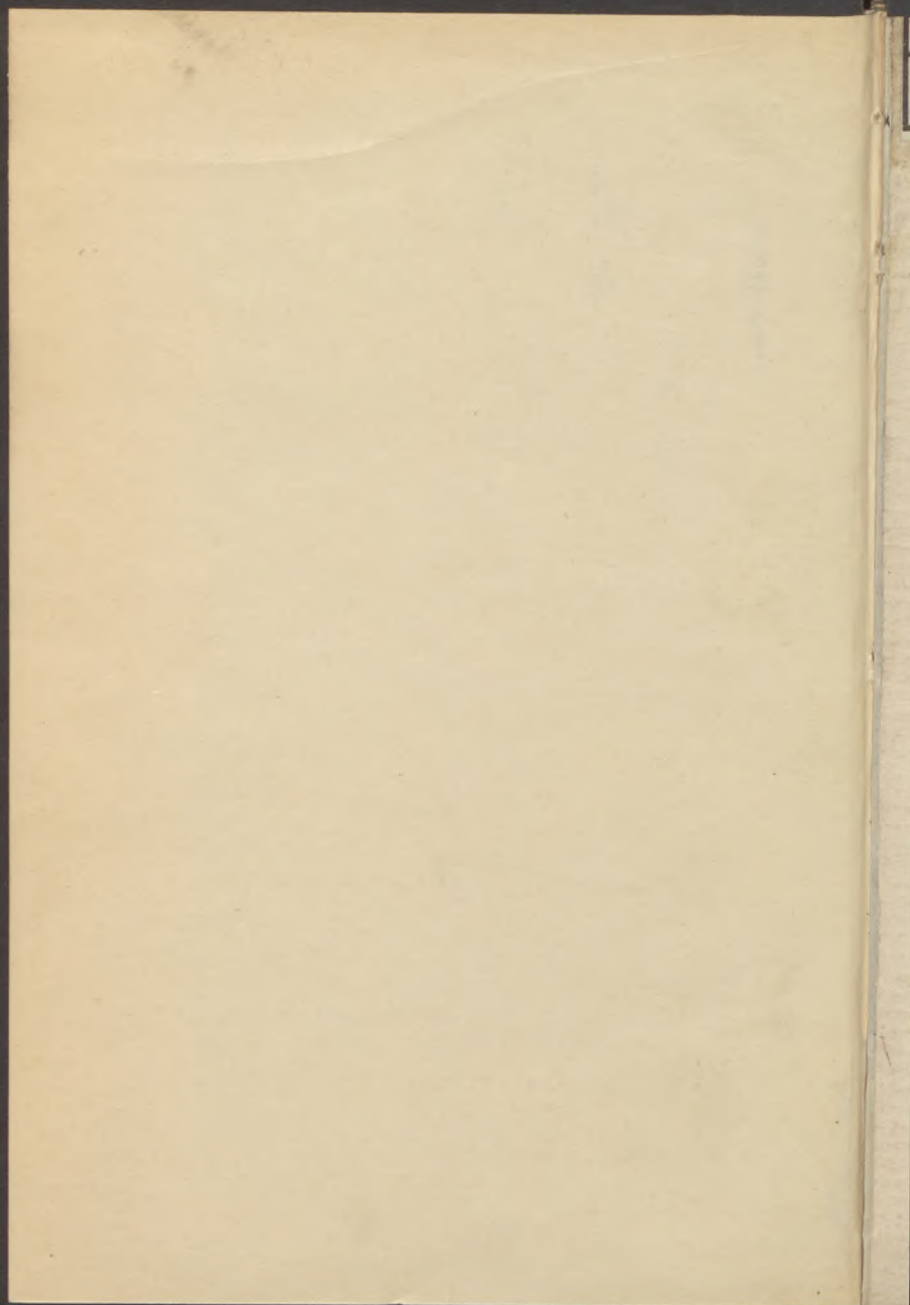

84923

P. o. hung.

154/sb

SENKI PÁL

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA
ÁDASDY-PÁRTODIJAVAL JUTALMAZOTT
KÖLTŐI ELBÍZÉLÉS

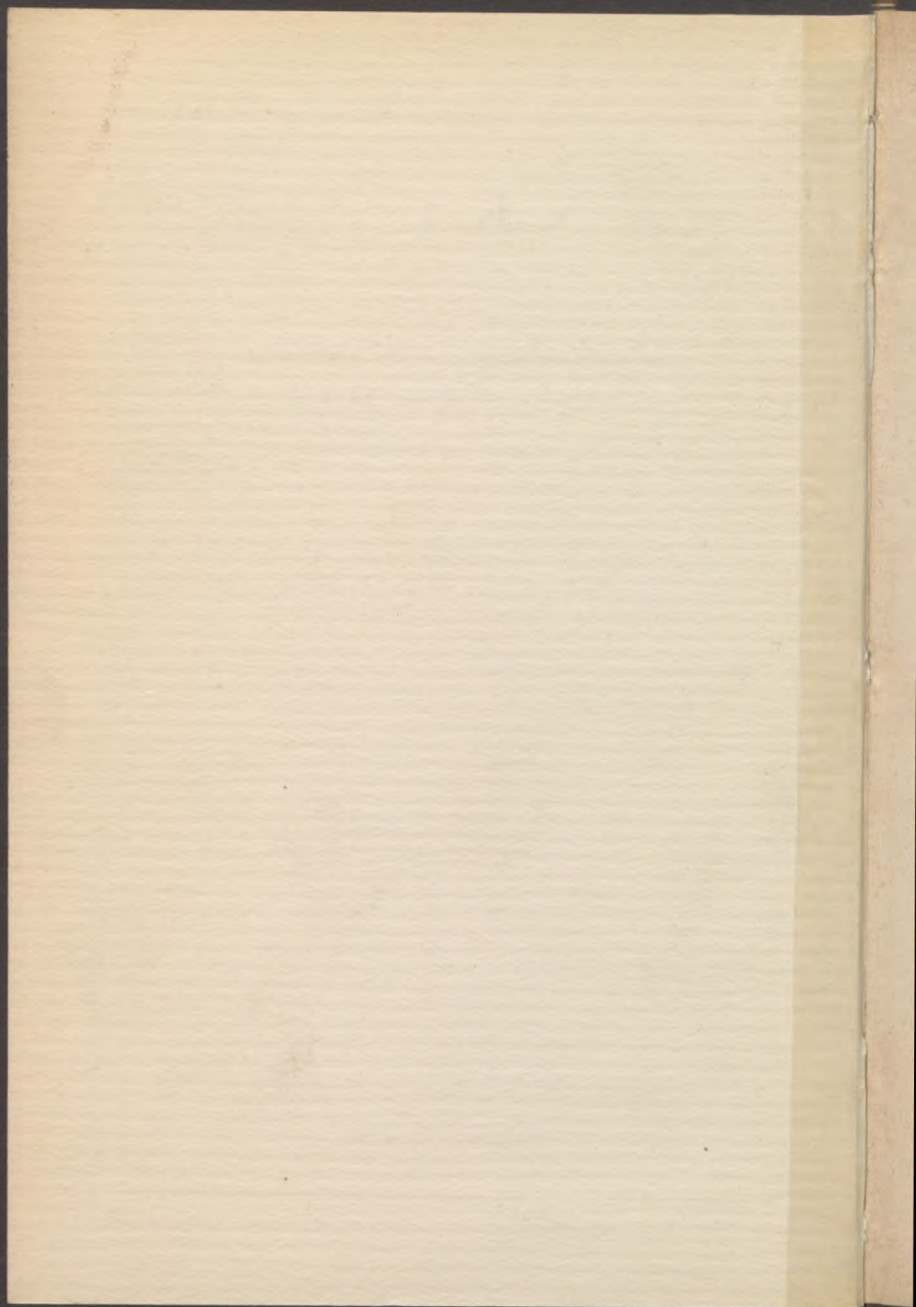
ÍRTA

VIETÓRISZ JÓZSEF

Köteles példány
FRANKLIN-TÁRSULAT

FRANKLIN-TÁRSULAT BIZOMÁNYA

BUDAPEST, 1924

SENKI PÁL

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NÁDASDY-PÁLYADÍJÁVAL JUTALMAZOTT
KÖLTŐI ELBESZÉLÉS

ÍRTA
VIETÓRISZ JÓZSEF

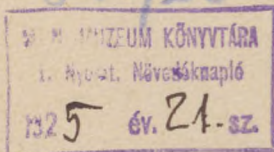
FRANKLIN-TÁRSULAT BIZOMÁNYA
BUDAPEST, 1924

~~Q. 8. 1. könyv~~
~~1842~~

Minden jog fenntartva, a fordítása is.

84923

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

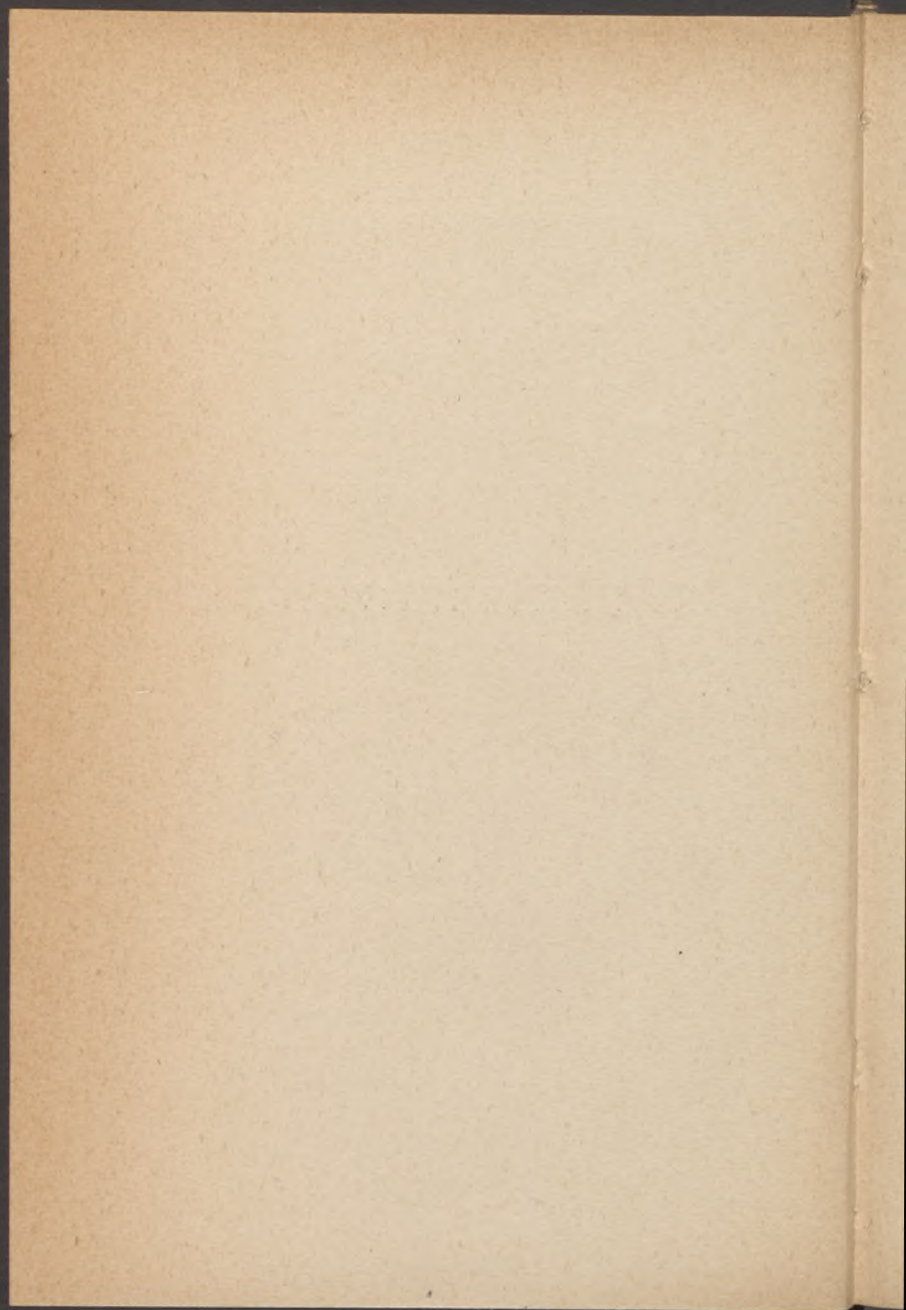
ELŐHANG.

Hogy Senki Pálról zeng ez ének,
Nem Toldiról, vagy Zrinyiről,
Róvjad fel a kor szellemének :
Ma nincs kinek, és nincs kiről.
A férfikar halálra restül,
Elébbvaló a fürge láb ;
A férfiszív hiába pezsdül,
Másoknak áll a nagy világ.
A hősök már mind elpihentek,
A költők még meg sem születtek,
Így juthatott korunk oda :
Se hőse nincs, se dalnoka!

De hogyha néma szenvedésben,
Miben emésztő tűz is ég,
«Megfogyva bár, de törve mégsem»,
Van egy parányi hősiség ;
Ha nemcsak az valódi költő,
Ki üstökösként tündökölt,
Hanem, kit szürke emberöltő
Számára szült s nevelt e föld :
Nehéz idők küzdelmes útján
A vértanúk sorsára jutván,
A Senki Pál is lesz talán
Egy morzsa Byron asztalán . . .

ELSŐ ÉNEK:

KÉPEK KERGETŐJE.

1.

Nyírség, szép kertje szép hazámnak,
Te drága föld, kincses teli ;
Nyírség, ahol keblükre zárnak
Gyermekkorom emlékei ;
Nyírség, hová fájdalmaimból
Gyógyulni tér a lelkem is ;
Nyírség, ahonnan útnak indul
Kisded regényem hőse is :
Minden, de minden van tebenned,
Oly könnyű mindent megteremned :
Akác, bor, búza, bab, dohány,
Még nyírfa is van egynehány.

2.

Nem vadregényes hegyvidék ez,
 S nem pusztá, messze terjedő;
 De száz csodát visz benne véghez
 Az ész, a munka és erő!
 Nem lesz mocsárláz martaléka,
 Kit egy-két szúnyog nyakba csíp;
 Sűrűbb a fürj, ritkább a béka,
 S egészen elpusztult a csik...
 Ameddig a szem elkalandoz,
 Vasút simúl az őstalajhoz,
 A víztelen maradt tavak
 S lápok helyén ma szántanak.

3.

Hullámosan váltják a buckák
 A mély fenék zsombékjait;
 A vén időt nem átalusszák,
 Élet-halálharc járja itt.
 A büszke domb a völgybe szállva
 Vezérli a vad ostromot,
 És egyre nő a hant, a gyáva,
 És egyre fogy a hős homok.
 Míg ifju volt, bolond eszével
 Versenyt futott a bőjti széllel,
 Ma már lekötve lábai,
 Talpára sem tud állani.

4.

Ám e homok, mely úgy nivellál,
 Hogy minden hézagot betölt,
 És nem siet, sokáig elvár,
 Míg minden, ami nagy, letört :
 Alkotni is tud, megteremtven
 Nem egy országos nagy nevet,
 Melyet a Duna s Tisza mentén
 Minden magyar megemleget.
 De hajh, e nagyság és nemesség,
 Bár irigylve emlegessék,
 Olyan, akár a burgonya :
 A föld alatt van a java...

5.

Szabolcs és Tas vezér alakja
 A múlt ködébül lángra gyúl,
 Kárpáthy Zoltán édesapja,
 A nábob, itten volt nagy úr!
 Az államférfiú-dinaszták :
 Dessewffyek, Andrássyak,
 Sakik nevünk új fényre hozták :
 A Benczurok s Ábrányiak
 Bessenyei, Korányi, Jósa,
Meskó, akiknek mind adósa
 Hálával e korcs nemzedék :
 Méltó utódtok lesz-e még?!

6.

Hallgass panasz, te bús, kesergő,
 Hisz minden tél hoz új nyarat;
 A fák kidőlnek, ám az erdő
 Ritkúlva is erdő marad.
 Az emberek tovább születnek,
 És mindegyik egy-egy talány
 A boldogító képzeletnek
 Mindent ígérő hajnalán.
 Az újszülöttnek égi titka
 A benne rejlő istenszakra,
 S ki tudja, hol lappang a kincs,
 Mikor talán bölcsője sincs!

7.

Ez a «ki tudja?» Senki Pálnak
 A messze szóló útlevel,
 Amellyel össze-vissza járhat,
 S ha kell, a jég hátán megél.
 Nem érzi, hogy más puszta címmel
 S vagyonnal őt elűtheti;
 A megkopott családi címer
 S a szürke név nem fáj neki.
 Csak annyit érez, hogy szüléi
 Nem győzik őt szeretni, védni,
 S még tíz gyerek egymás után
 Nem új teher, új gond csupán.

8.

A régi szép családi élet
 Náluk bizony nem volt mese,
 Hű munkatársa nő a férjnek,
 Nem asszonya, de hitvese.
 Ó boldogok ti, míg anyátok
 Áldó keze óv és segít :
 A baj hiába sújt le rátok,
 Nem érzitek ütéseit.
 A kis lakás minden vasárnap
 Beválna Isten templomának,
 Kicsinye-nagyja énekel :
 «Adj annyit, mint amennyi kell!»

9.

Palkónknak első gondolatja
 A templom és a bús harang,
 És mind a kettő megragadja :
 Annál a szín, ennél a hang.
 Mindegy neki, akármilyen ünnep,
 Temetés, avagy esküvő,
 Kiszimatolja mindenünnet,
 S hivatlanul jelen van ő.
 S mert rigmust is mond nyakra-főre,
 A jóslat ez : pap lesz belőle ;
 S fiának az oltár körül
 Az édesanyja úgy örül!

10.

Pedig hiába, csak kimondom :
 Nem jobb biz ő a többenél,
 Ki nem lebeg szülői gondon,
 S száraz kenyéren, krumplin él.
 Ha a kalapját összerágja
 Harminc tücsök, (szörnyű eset!)
 Ha ronda, lucskos a ruhája,
 Mert aznap épp ürgét lesett ;
 Ha össze-vissza karmolázták
 A tüskék, mert a fára mászkált :
 Bár érte közbejárnak is,
 Van dolga a pálcának is!

11.

Ebsont beforr! — e példaszóval
 A bajt örök fátyol fedi ;
 De faggatásra meg se szólal,
 Pajtásait nem engedi.
 Bigére, drombra és csigára
 Sorjában ő tanítja mind ;
 Labdázni három útca várja
 Bent is, de főleg odakint.
 Csapatba sorsol, pártba választ,
 Mert senki úgy nem tudja már azt :
 A vége az, hogy elverik,
 Gombját, golyóját elnyerik.

12.

Baj, baj, — de már az iskolában
 Jobbat nem ismer, meg se tűr;
 Osztályt is ugrik egymagában
 Sorsfordító balvégzetűl.
 Gimnáziumba is beadják,
 Nem láttak ily csodát elébb,
 Sokan meg is szidják az apját,
 Mit vár, hogy oly magasra lép?
 Palink meg a tanár szavára
 Az utcán nyomdokába hágva,
 Hatalmas nyaklevest kapott,
 S rá otthon is még vagy hatot...

13.

Mindegy, beteljesült a végzet:
 Egy gondja van, az iskola;
 Mennyit tanult és mennyit érzett,
 Nem látja senki azt soha.
 Hangos beszéde jó gyakorlat,
 Így ellenőrzi önmagát,
 De aztán elmélyedve forgat
 Más könyveket órákon át.
 A tudnivágyó, éhes agynak
 Kevés, amit leckére adnak;
 Úgy érzi, hogy többet tanul,
 Ha olvas szakadatlanúl.

14.

Legszebben ír, legjobban érti
 A legfogósabb tárgyakat ;
 Nincsen nehéz probléma néki,
 Addig kutat, míg ráakad.
 Így megszerezve minden eszközt,
 Segítve gyengébb társait,
 Első diák a sok gyerek közt,
 S ezt szívesen elismerik.
 S mert a dicséret persze tetsző,
 Újabb meg újabb terveket sző ;
 Mindent akar, mindenbe fog ...
 Láng, láng, de hát csak füstje sok !

15.

Tanulni kezdett franciául,
 Kapott is órát négy-ötöt :
 Aztán a mossziő csalárdul
 Beszedte a pénzt s — megszökött.
 Majd vívó-tanfolyamra járva,
 Kiállt a tőr s a kard elé,
 És jött a pártolás hiánya,
 És ment a mester másfelé.
 S a tánc, az álmodott valóság,
 Az ideál, a drága rózsák,
 Édes mosoly, dalos madár ...
 Palkó te, térj eszedre már !

16.

Nem látod-é, hogy szende párod
 Csak órákőzben ismerős,
 De a hívást hiába várod,
 Hogy otthon is te légy a hős!
 Járhatsz kicsípve, új ruhában,
 Lehozhatod a csillagot:
 Még sincs helyed a házibálban,
 Maguk között mulatnak ott.
 Hiába járod a bolondját,
 Még jó, ha nem szemedbe mondják:
 Derék fiú, az már való,
 Dehát no! nem hozzánk való!

17.

A rajzolásban többre vitte,
 A tájminták közt válogat;
 Mit ér, ha ő úgy látta, hitte,
 Hogy más különbül fest — lovat!
 Zenében is sokáig tart ki,
 Oly szép a dallam és a rím;
 Mit ér, ha ráolvassa Karesi:
 Tisztább a kontra, mint a prím!
 A verselésben régi mester,
 De pályadíjat nyerni restell:
 Mit ér a díj, a síp, a dob,
 Ha másnak a prózája jobb?!

18.

Aztán a színház, hol Blaháné
 Uralkodik fent és alant ;
 Új szenvedélye Tháliáé,
 Képzelt világról szól a lant.
 De két hatos az ő zsebében
 Ünnepnep is ritkán akad,
 Inkább az ingyen térzenében
 Épít merész légvárakat.
 Kinek szívét a Benczi-banda
 Sohsem ringatta vágyba, dalba :
 Rendelje meg a gyászmisét,
 Meghalt, avvagy tán nem is élt!

19.

Sóstóra is jár közbe-közbe,
 Szabadba megfürödni jó,
 Széles vizét le nem fölözte
 Még akkor a Szabályozó.
 Vendég jön a muzsikaszóra,
 Szép asszonyok, délceg fiuk,
 Szépen mulatni, pénzeszórva,
 Csak a szabolcsi zsentryi tud...
 Hej, mennyi zsíros föld elúszott,
 Hej, mennyi gazdag úr lecsúszott ;
 Bolondok voltak, meglehet,
 De talpig úri emberek...

20.

Elég! minek vigyem piacra
 Könnyelműséged, ősi nem?
 Mért nincs e törzsnek Janus-arca?
 Csak visszanez, előre nem . . .
 Dicső a múltja, ám a virtus
 Az új erényekkel nem egy;
 Föld nélkül nem lehet megint dús,
 S erénye is bűn-számba megy.
 Búbánatát öntözte borral,
 De nem haladt lépést a korral;
 Ő védte a hazát előbb,
 De a haza nem védi őt!

21.

Úgy fájt a kis polgár-gyerekek
 E büszke sirva-vigadás;
 Dicsőt, nagyot ha eltemetnek,
 Lesz-é, aki pótolja, más?
 Ha elbukott az ősmagyarság,
 S felváltja talmi nemzedék:
 Hogy újra talpra támogassák,
 Egy ezredév se lesz elég!
 Miért beszél Szabolcs szívében
 Szlávúl ma is, ki régesrégén
 Egészen egybeforrt velünk,
 És benne hű testvért lelünk?!

22.

Annyit belát, hogy ősi nyelvét
 A vénje lassan váltja fel,
 S várván az Úrnak bő kegyelmét,
 Transciusból énekel.
 De hogyha már az iskolában,
 Másféle nyelvnek nincs helye,
 S megfogja lelkét kis korában
 Magyar hazája, Istene :
 Mért kell megint csak visszatérni
 A régihez, ha nő, ha férfi?
 S haladni vajh lehetne-é,
 Ha ott a *vis inertiae*?!

23.

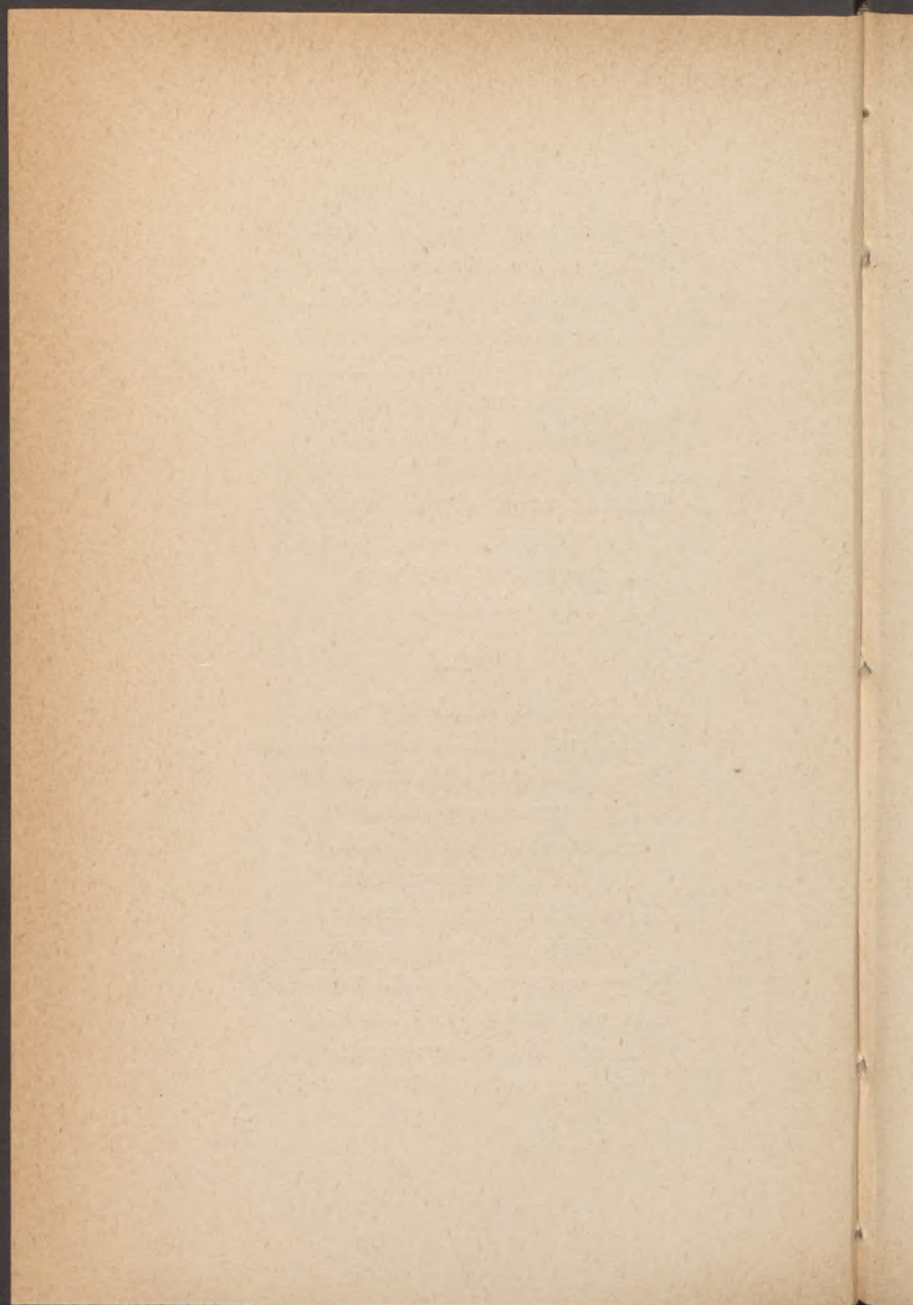
És ott a Felföld, hol bolyongva
 Járt-kelt, mint szupplikáns diák :
 Emésztő gondolatja, gondja
 A nem magyar melódiák ...
 Rákóczinak várára néz fel,
 Megússza a Sajó vizét,
 És amit érez, amit észlel,
 Mind egy-egy álmát tépi szét :
 Élünk-e még, vagy már halál van
 Ez idegenszerű világban?
 Némán beszélnek a kövek :
 Ki hallja meg, ki érti meg?!

24.

Magyar ez ég, e nap, e felhő.
 Magyar a tánc, a dal, zene ;
 Magyar e föld, e víz, e szellő,
 Magyar a nép története ;
 Magyar szerezte mind e földet,
 Magyar teremte itt hazát ;
 Magyar jelesek tündököltek,
 Magyar karok oltalmazák :
 Hatalma mégis oly csekélység,
 Hogy tönkrezúzza szép vetését
 A dermedő közöny jege,
 A nemtörődés bélyege!

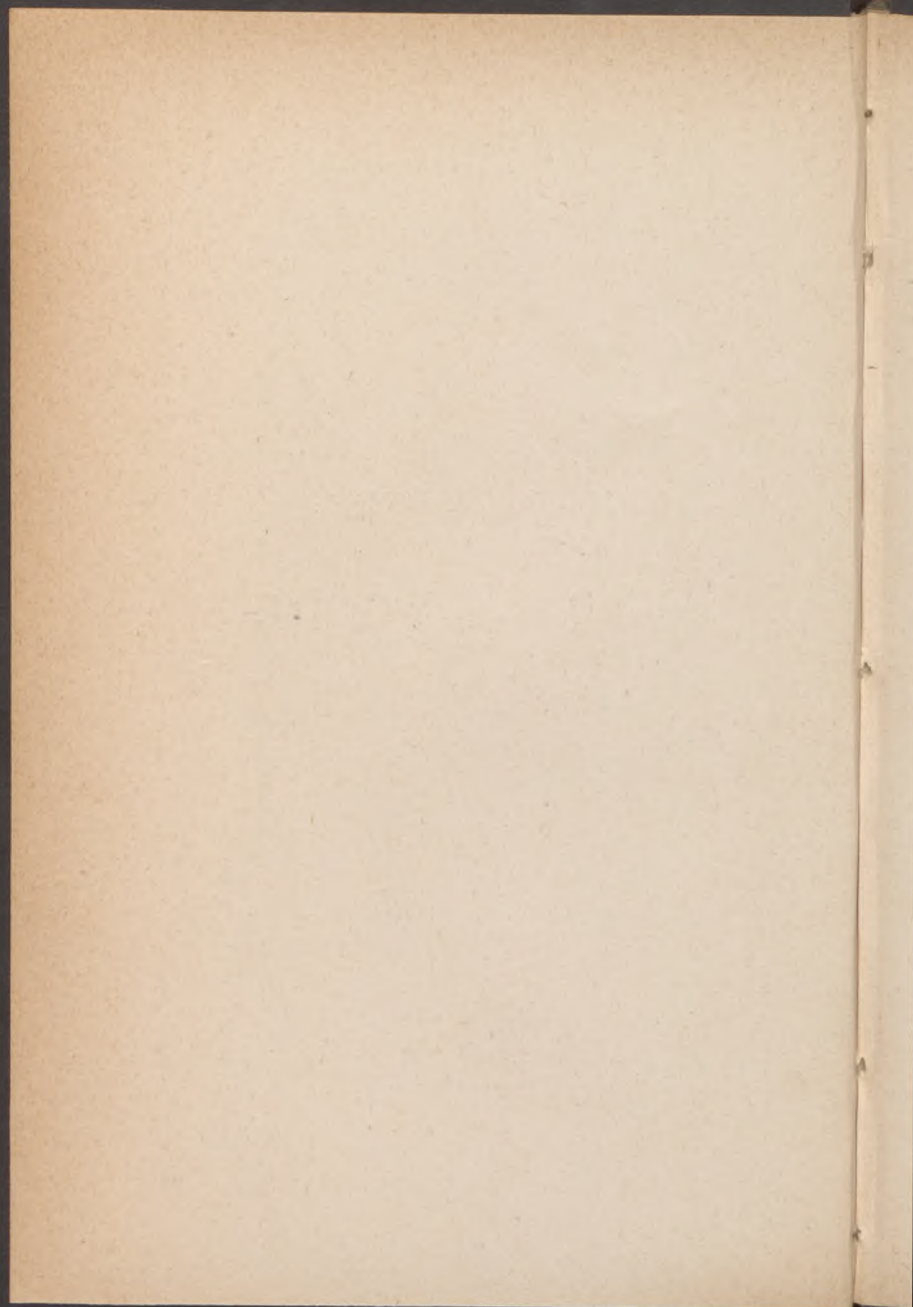
25.

S Palkónk, a képek kergetője,
 Ki lent maradt szemlátomást,
 Hogy senkisem várhatna tőle.
 Egy szent, nagy elhatározást :
 Tizenhat évvel útnak indul,
 A lelke egy vággyal teli,
 Hogy életét, bár erején túl,
 Szegény honának szenteli.
 Hogy merre fogja vinni útja,
 Azt még csak a jó Isten tudja :
 A cél előttte messze még,
 De megvan, s eszköz lesz elég!

MÁSODIK ÉNEK:

ÁLMOK ÁLMODÓJA.

1.

Boldog gyerekkor, színes álom,
Elillanó tündérvilág,
A suttogás a próbabálon,
A gondosan préselt virág,
Vidám szüret, tengერიhántás,
Disznótor és keresztelő,
E mindmegannyi istenáldás,
Mely egyre-másra jött elő,
Állatsereglet, jósplanéta,
Erdőbolyongás, esti séta :
Bús könnyeit zokon ne vedd . . .
Isten veled, Isten veled!

2.

A gondtalanság szép korának
 Egy őszi nap végét veti,
 A jóbarátok szerteválnak...
 Mi lesz a sorsa őneki?
 Egyik cserébe megy Szepesbe,
 S megint családi körbe jut,
 A másik társakat keresve
 «Kamrába» gyűjt öt-hat fiut.
 A harmadiknak szép Egerben
 Indul a dolga jó mederben;
 Hősünkre nagy szerencse vár:
 Kondiciót Pesten talál!

3.

Kondició, te drága mankó,
 Mit annyi koldus-ifju hord,
 Az úrfi nem marad fajankó,
 S a társdiák nem lát nyomort.
 Te kényszerítéd nappal-éjjel
 Tanulni azt, aki tanít,
 A munka önfegyelmet érlel,
 S mérsékli a vér vágyait.
 S milyen gyönyör, ha a tanítvány
 Jól gondozott elméje nyíltán
 Ledöntve a válaszfalat,
 Barátodúl veled halad!

4.

És Pest, hazámnak büszkesége,
 Szépséges, ifju Budapest,
 Egy kép, mit álmaink egére
 A képzelet tündére fest!
 A legnagyobbak pantheonja,
 Melynél magasztosb nem lehet :
 Mind, mind, csak a magasba vonja
 Kutatni vágyó lelketet.
 Hisz benne Isten és az ember
 Egyakarattal, értelemmel
 Teremte úgy, hogy párja nincs,
 S mind a miénk e drága kincs!

5.

Indulj a szép Margitszigetről
 Karsú hajón le a Dunán,
 Az ifju Pest int napkeletről,
 S szemed megáll a vén Budán.
 Alattad mélység forgatagja,
 Feletted óriás hidak,
 És zúg az élet száz alakba,
 S enyhíti fáradalmidat.
 És jobbra-balra nézve széjjel,
 Nem tudsz betelni annyi kéjjel,
 Hogy fel ne sóhajts : Istenem,
 Hol kell a munkát kezdenem?!

6.

Széchenyinek csodás alakja
 Mélyen hat a szívére le :
 Széchenyinnél alább nem adja,
 Hisz ő a tettek embere!
 De elborúl a citadellán,
 S lankadni kezdenek szárnyai :
 Míg dönthetetlen sánca fennáll,
 Nem, nem lehet fenn szállani!
 Míg nincs elég erőd, hatalmad,
 Fejjel hiába mégy a falnak ;
 Amíg időd nem múlik el,
 Tanulni kell, tanulni kell!

7.

Hány délután és mennyi este
 Találta a könyvtárban őt,
 S míg egyre a tudást kereste,
 Az élvezettel vágya nőtt ;
 A legnagyobbak érdekelték
 Emberben is, íróban is,
 És meg nem tévesztette lelkét,
 Ami sekély, ami hamis.
 A makrokozmosz s mikrokozmosz
 Gondolkodásra száz okot hoz,
 S míg a titokba elmerül,
 Ábrándozik szünetlenül.

8.

Művészetért is tud hevülni,
 Megérzi, mi a műremek,
 A képek, szobrok holt betűi
 Rá ismerősként intenek.
 Boldog, ha bennök révedezve,
 Mint bűvölő varázs alatt,
 Lelkébe' megfogant az eszme,
 S megtestesült a gondolat.
 Álomvilágba ringatózva
 S eszményiségre szomjuhozva
 Hitének száz virága nyit,
 Kibontja lelke szárnyait . . .

9.

Nyitott előtte mind a pálya,
 Csábítja minden munkatér,
 Helyét akárhol megtalálja,
 Hisz mindenütt terem babér.
 Ha hírt keresne: írogatna,
 Követve régi hajlamát ;
 Kincset, vagyont Galenus adna,
 Soknak jog is javára vált ;
 De bármilyen szép biztatást hall,
 Nem mérhető a hívatással ;
 Csak egy a szép, csak egy a jó :
 Tanár lesz, hozzá ez való !

10.

Jól tudta, hogyha ezt cselekszi,
 Száraz kenyér jut részül :
 Nem könyvből olvasta ezt ki,
 A példa int kegyetlenül.
 De épp a példa vonzza is, mert
 Azt látta több professzorán,
 Kikben nemes barátira ismert,
 Hogy ifjak éltük alkonyán.
 Hisz aki szívből szívhez szólva
 Az ifjúságban szerteszórja
 Lelkének gazdag kineseit :
 Magán is, máson is segít.

11.

Fog írni is, bár egyidőre
 Búsan sirat multat s jelent.
 De kár szót vesztegetni nőre,
 Mikor a múzsa férjhe' ment.
 Búbánatát az «Ócska könyvek»
 Dalába kezdi fojtani,
 De lelke nem lesz véle könnyebb,
 Mert visszaadja — Vadnay :
 «Elég csinos vers, szó se róla,
 S ha ön csak kissé vénebb volna,
 Jöhetne, — most, hogy ismerem,
 Kiadni — lássa — nem merem!»

12.

Van hát reménye, bármi vékony,
 Hogy jót is ír, csak vén legyen!
 Inkább a kedves matinéken
 Szavalgat vígan, könnyeden.
 Foglalkozik száz klasszikussal,
 Hozzája nyelveket tanul,
 Próbálkozik dolgozni tussal:
 Csalódik irgalmatlanul.
 Nem csügged el, szándéka tiszta,
 Javíthatatlan optimista:
 «Törjön bár minden ellenem,
 Méltó s dicső a küzdelem!»

13.

Egy nap hivatja a miniszter...
 (Álomnak is csodás dolog!
 Az út nagyon magasra visz fel,
 Szegénnyel a világ forog!)
 «Kis unokám gimnáziumba
 Kerül az ősszel; jó gyerek,
 Rábízom önre». Most se tudja,
 Mért éppen ő nyert ily kegyet?!
 De megfogadja lángban égve,
 S bizton tekint újból az égre:
 A bízalomnak megfelel,
 Belőle férfiút nevel.

14.

A grófi villa park-ölében
 Pompásan éli napjait ;
 Sikert mutat fel minden évben,
 S oly szívesen maradna itt :
 Hisz büszkesége lett a gyermek,
 A lángeszű, a nagynevű,
 Ki mindent pontosan figyel meg,
 S a szíve jó, a lelke hű.
 A három év virágos út volt ;
 Eljött a vége, ő berukkolt,
 A gyermeket más vette át,
 S az égi tűz mind füstre vált ...

15.

Ki tudja a jövőt előre?
 Mi lesz a mag, mikor kihajt?
 Mi minden várja, hogy letörje,
 S ne tudjon elkerülni bajt ...
 A tiszta vérbe mérget oltva,
 Mely gyilkosul emészti meg :
 A «mester» végkép elrabolta
 Belőle a magyar szívet ...
 Avvagy csak elbúsulva ment el,
 Hogy itt hiába küzd az ember?
 S azért, hogy egyszer alperes,
 Itt élni már nem érdemes?!

16.

Önkéntes év! Ki tud ma róla,
 Mi volt a hosszú küzdelem,
 Mikor vér árán vált valóra,
 Hogy «sógorunk» könnyörtelen!
 Magyar fiú a tiszti vizsgán
 Ne merjen bukni, szörnyűség:
 «Kapsz még egy év, jó magyar Miskám!»
 Hej, drága a könnyelműség...
 Az elbusult nagy tüntetések,
 A bőven osztott büntetések,
 A Janszky-ügy, a Hentzi-per...
 Nem, ezt sohsem felejtjük el!

17.

Pál úrfi doktor-diplomával
 «Freiwillig» ágyútöltelék;
 Nincs semmi baj a kis bakával,
 Csak épp hogy pénze nincs elég...
 De ez legfeljebb önmagának,
 És nem másoknak a baja,
 S ha vajmi ritkán iddoggálhat,
 Nem hull miatta sok haja...
 Odáig eljutott azonban,
 Hogy legkülönb a garnizonban,
 S ha nem «zupált» be, rajta mult...
 De más a cél, amért tanult!

18.

Ám megmaradt egy édes emlék
 A nem kívánt bajok között ;
 Feledve káplár ökigylvémét,
 Ki annyiszor belékötött :
 Talált egy ritka hű barátot,
 Mélylelkű, jó dalos fiut,
 Kinek kedvéért megbocsátott
 Mindent, mi a rosszból kijut.
 Mozeszkó a megmondhatója,
 Hány csésze tej s hány kedves óra
 Fogyott el egy-egy délután
 «Übung» avagy «Befehl» után ...

19.

A két öreg meghányva-vetve
 Jövője titkos álmait,
 Búsulni sorsán semmi kedve :
 Költő-babérrul álmodik ...
 Hisz megvan a maguk regénye :
 Szeretnek titkon, boldogan,
 S kimondhatatlan kincs reménye
 A szív, ha benne dal fogan ...
 Még nem talál szót, hogy merészen
 És ifjú daccal szembenézzon
 Mindennel, ami útban áll,
 De útja élet, vagy halál !

20.

A «Gotterhalte» dallamára,
 (Zenének tiszta műremek!)
 Szivükbe hull a könnyek árja,
 Lelkük magyar fohászt rebeg.
 S ha indulóra gyújt a banda,
 S ütemre pattog mind a hang:
 A trombitáknak lármahangja
 Ritmusfakasztó estharang...
 De akkor int a boldog óra,
 Ha Sándorunknak lágy vonója
 Rikatja meg a hegedűt:
 A gond elült, a szív hevült!

21.

Nem fáj, hogy mit se vacsorálhat,
 «Szívéből tépik ezt a dalt!»
 Idézi képét Macsolának,
 Hol egykor boldogan nyaralt.
 Hogy szőtte-fonta szép valól
 Csalóka, fényes álmait,
 S oldalra hogy zuhant a lórul,
 S hogy dőlt fel véle a ladik;
 Kacagja bár a szép kisasszony,
 Nem rest, hogy ezrivel szakasszon
 Csokorba vadvirágokat,
 Muzsalyba is ellátogat...

22.

Késmárcra is remegve gondol,
 Hová új «flamme» vonja rég,
 Kiról a Zöld-tó habja mormol
 Fülébe édes-bús regét.
 A lángja megmaradt egy évig,
 S felülkerült a józan ész,
 Miként a hegy, mely messze kéklik,
 És lassan-lassan ködbe vész...
 Sorsával ám hamar kibékül,
 S ha nincsen újra lányka nélkül,
 Nem hűtelen, mint sok Tamás,
 Csak a szerelme tárgya más.

23.

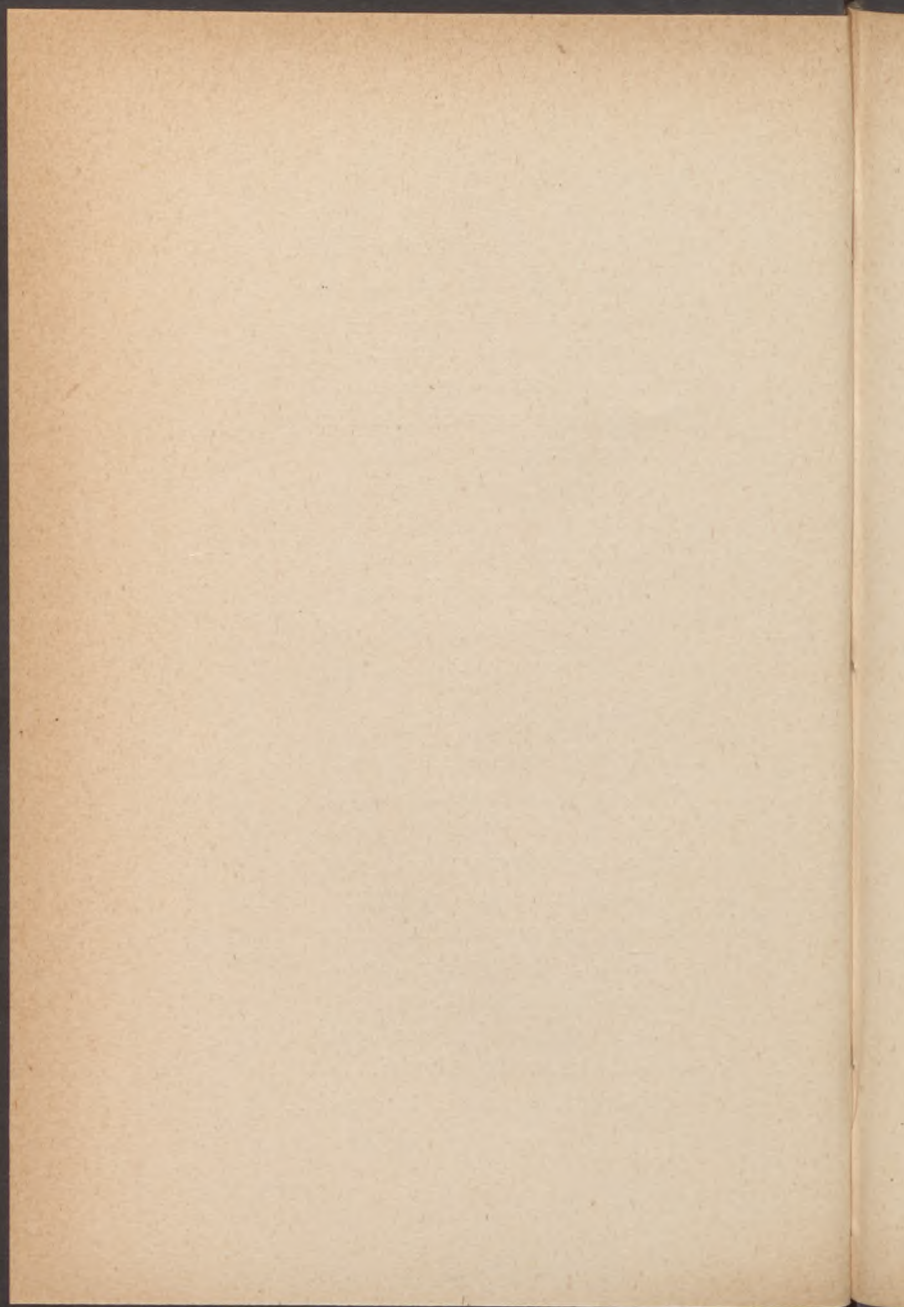
Ó ifju szív, te mérhetetlen,
 Csordultig édes üdvpohár,
 Vergődöl egy szent örületben,
 Mely egyre lángol, egyre vár;
 Napnak hevében, holdas estén,
 Elolthatatlan vágy gyötör,
 Mindég az egyetlent keresvén,
 Kiért meghalni is gyönyör;
 Tiéd a röpke perc, a drága,
 Tiéd a végtelen világa,
 Aggódva vársz, remélve félsz,
 Mindent odadsz, semmit se kérsz...

24.

«Kedves barátom! Önt ajánltam
 Jó helyre, Bécsbe, mentorúl,
 Remélem, elfogadja bátran,
 Elvárja a miniszter úr.
 Pár évi munka a gyerekkel,
 Majd egy nagyobb körútazás ;
 Tapasztalatra tág teret lel,
 S a vége biztos állomás!»
 Ezt közli véle elmenetkor
 Jóindulattal épp a rektor ;
 Több jóbarátja rája ront :
 «Ez egyszer ám ne légy bolond!»

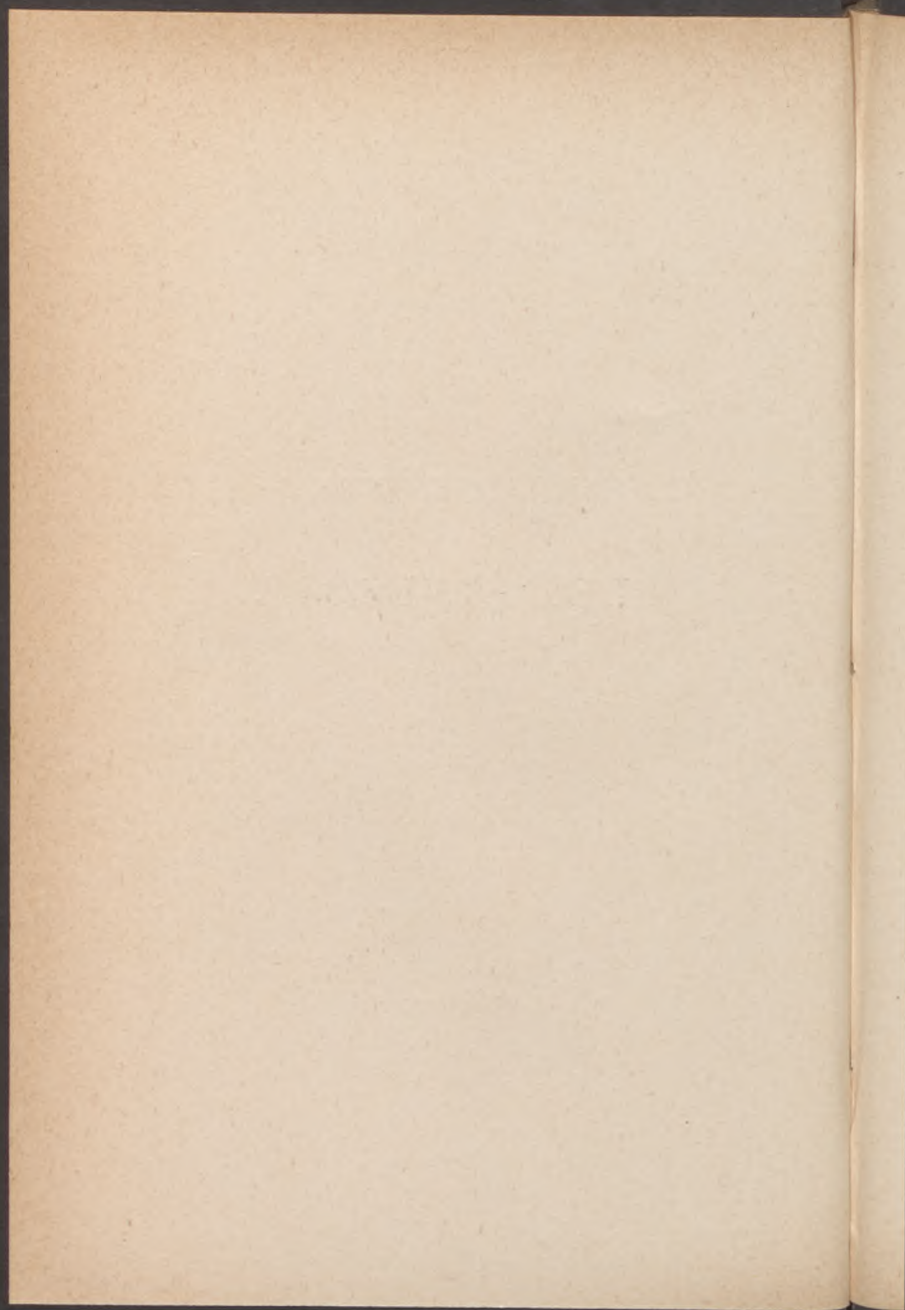
25.

És Pál, az álmok álmodója,
 Kit felkapott a sorskerék,
 Még most se vette fontolóra,
 Hogy álmodozni már elég.
 Úgy érzi, hogyha Bécsbe menne,
 Meg is tagadná önmagát,
 De kedvet mégse lelne benne,
 Ha nem követné csillagát.
 Reá vidéki otthonában
 Vár hivatás a Nyír porában ;
 Katedra nyilik, elnyeri,
 S örömben úsznak könnyei...

HARMADIK ÉNEK:

ÉLET ÉLVEZŐJE.

1.

Ne mondjon senki balgaságnak
Igénytelen szolgálatot :
Hogy is lehetne úgy vasárnap,
Ha nincsenek hétköznapiok?
Helyére jusson minden ember,
S azt lelkesedve töltse be :
Felér a legszebb győzelemmel,
Ha vérzik is titkolt sebe.
Kicsinyben is lehet nagy érték,
Ha hivatás a férfimérték ;
Csak ezt szolgáljad emberül,
Biztos siker jut részedül.

2.

Az ifjúságnak kis körében
 Magát királynak érzi Pál;
 Lelkét a nagy cél tartja ébren,
 Mindent, mi benne van, kitár,
 És mind odadja majd azoknak,
 Kik rajta csüggnék s kedvelik,
 Vagy akik álmodozni szoktak,
 S a biztos ösvényt nem lelik.
 Hisz ő a példa mindenkben,
 Hogy élni nem lehetne szebben;
 Elégedett csak az lehet,
 Ki bölcsen él szép életet.

3.

Ah, bölcsen élni, szépen élni:
 Tudjátok-e, hogy mit jelent?
 Kétes jövőtül mitse félni,
 S élvezni tudni a jelent.
 Merülj a régi jó világba,
 Mely egyszerű és okszerű,
 Magasra törni mindhiába,
 Ha nincsen ott elég derű.
 Célhoz jutásnak egy a módja:
 Ne a betűt rágd szolgamódra,
 Keresd a tiszta lényegét,
 S az élet kulcsát megnyered!

4.

E drága kulccsal sorra nyitván
 Saját szemét s a másokét :
 Boldog, hogy annyi hű tanítvány
 Tud véle küzdni másokért!
 És senkitől nem várva többet,
 Mint amit ő adhat neki :
 Igaz barátja egyre több lett,
 Ki érte síkra állna ki.
 Nyílt homlokán általsugárzó
 Derült kedélye csalogányszó,
 Mely öntudatlan küldi szét
 Dalába' mindazt, ami szép.

5.

Az élet ifjúsága néki
 Az ifjúságnak élete,
 Mely azt se tudja, azt se kérdi :
 Vajjon sokáig élhet-e?
 Fáradhatatlan élvezője
 Annak, mit ád a pillanat,
 Hogy egy tündéri képbe szője
 A fényes, színes szálakat.
 De mámor őt le nem teríti,
 Se józan elv nem keseríti ;
 Elfáradásra megpihen,
 Túlzást nem ismer semmiben.

6.

Az élet kelyhe száz alakban
 Kínálja, nyújtja élveit,
 Ha nem vigyázol gondosabban,
 Előbb-utóbb el is merit.
 Száll egy virágról más virágra,
 Jut néki is belőle méz,
 De mindenütt a jobbra várva,
 Tovább repül, előbbre néz.
 Bál, névnap és egyéb multság,
 Bár egyre-másra hívogassák,
 S bár mindenütt vigan mulat :
 Csak pillanatnyi hangulat.

7.

A flörtölésben nem szerencsés,
 S úgy érzi, hogy nem is lehet,
 A könnyü alkalom-teremtés
 Szívébe' nem talál helyet.
 Pedig feszítik zárja nyitját,
 Ha udvarolgat némikép :
 Szólják-szapulják, házasítják
 A fürgenyelvű nénikék ...
 Nem báli fényben, táncteremben
 Van a szívek szénája rendben ;
 A sürgetést nem ismeri
 A drága perc, az isteni!

8.

Egy mély tekintet lángolása,
 Egy meglopott mosoly talán,
 Egy kézszorítás vallomása,
 Egy sejtelembe zárt talány ;
 Egy üdvözítő, szép ígézet,
 Mely kérdezetlen válaszol,
 Egy boldogító, szent ígéret,
 Mely élet- és halálra szól ;
 Mindent megértő messzelátás,
 Mindent felejtő megbocsátás,
 Gyönyörbe fúló gyöttelelem :
 Első, utolsó szerelem !

9.

Játszotta eddig a szerelmest,
 Tetszett ez a szerep neki,
 És szüntelen kutatni nem rest :
 Ki az, ki őt szeretheti?
 Egyikben a szép vonzza máris,
 Másikban a jó nyerte meg,
 A harmadikban ideális
 Anyára lelne a gyerek ;
 De mindegyikben egyre várni,
 S ez egybe' mindent megtalálni :
 Boldog, ki jól imádkozék,
 Hogy azzal áldja őt az ég !

10.

Megérdemelve a jutalmat,
 Nagy küzdelemmel éri el,
 Bár égi-földi nagy hatalmak
 Útját nem állják semmivel ;
 Elég a puszta lány szemérem,
 Elég a néma kételkedés,
 Hogy azt se tudja lánghevében,
 Mi a sok és mi a kevés . . .
 A társaságnak hangja tréfás,
 De minden ifju egy vetélytárs ;
 Mind élesebbek a szavak,
 S minden kötél kettészakad . . .

11.

A férfiak közt nincs barátság,
 Ha a szerelmük tárgya egy,
 A nők egymás szemét kiássák,
 Bár a dolog nem egyre megy ;
 Tréfát e pontban ő sem ismer,
 Isten bocsássa meg neki,
 Mindent veszíthet, s tán nem is nyer :
 De senkise nevesse ki . . .
 Mindent, ami rossz, elfedezhetsz,
 Mindent, ami jó, megfelezhetsz :
 De oszthatatlan álljon ő
 Oltárodon : a tiszta nő!

12.

A küzdelemben megkeményül,
 A fájdalomban megpuhul,
 A szenvedésben új reményül
 Int sorsa változatlanul.
 De fájdalomban, küzdelemben
 A szenvedés teremti meg
 Legbiztosabban, leghivebben
 A szikla-férfijellemet...
 Megedzve gondra és veszélyre,
 S vértézve most már, bármi érje:
 Zátonyra nem jut, ó ne félj,
 A büszke, boldog ifju férj!

13.

S az asszony férje jobbik énje
 A női lélek tükrében,
 Repülni tud, hogy őt elérje,
 S a csendes fészken elpihen...
 Nem fáj az élet terhe annak,
 Ki megtanult lemondani,
 S ha vannak is, csak érte vannak
 Titokba tartott gondjai:
 Előtte járva, őt követve
 S mindig megértve gyűjtögette
 Mind, ami jobb világba vitt:
 Egy szebb jövő virágait.

14.

Tombold magad ki, Pál barátom,
 Tiéd az élet legjava,
 Légy és maradj legény a gáton :
 Ki sértene, ki bántana?
 Tombold magad ki, ifju költő,
 Élvezd az élet mámorát :
 Számodra tán száz emberöltő
 Termette legjobbjik borát ;
 Tombold magad ki, honfi-lélek,
 Hisz nemzetünk egy ezredévet
 Élt annyi baj s veszély között,
 S dicső ünnephez öltözött!

15.

Isten, ki általhoztad őket,
 Honfoglaló elődeink,
 Kiknek nyomában nagyra nőtt meg
 Kis nemzetünk erénye mind :
 Örökre áldd meg jobb kezeddel
 E nemzet minden hű fiát,
 Örökre véd meg, és emeld fel,
 Ha mélybe jut s hozzád kiált!
 Csak azt alázd meg, sújtsd a porba,
 Ki őseinket megcsufolva
 Törvényed ellen tudva vét,
 Mert megtagadja Istenét!

16.

De most, hatalma bércetetőjén,
 Mely biztosan, szilárdan áll,
 Mikor jobb sorsa egy verőfény,
 S eszébe sem jut a halál:
 Rátartisága, büszkesége
 Világraszóló ünnepén:
 Ki gondol bármi gyengeségre,
 Mitől remegve félek én?!
 A szóba foglalt hódolatban
 Veszélyes, átkos gondolat van,
 S gyalázatunk, hogy idebenn
 Cinkost talál az idegen...

17.

Húsz év se telt el — ám maradjunk
 Tovább e szép kor mesgyején,
 S a kétkedésnek helyt ne adjunk:
 Való e kép, nem költemény!
 A fény s a zaj rég elpihentek,
 S talán csak visszaálmodom,
 De láttam azt, hogy mit teremtet
 A szellem és a szorgalom...
 Miért egy alkotásba fér meg
 A szép gyümölcs s a ronda féreg?!
 Vagy tán a fája volt beteg,
 S nem bírta már a terheket?!

18.

Pál dalba fog ; megénekelte
 Ami szívében lángra kelt,
 Dalába' benne volt a lelke :
 Hazát s szerelmet énekelt.
 Őszinte szív őszinte szóval
 Zengett a játszi húrokon,
 Mint amikor pacsirta szólal,
 S megérti minden szívrokon.
 De fent alighogy észrevették :
 «Vidéki költő, — szép tehetség!»
 Értsd : nem modern ; értsd : ostoba,
 Hozzájuk el nem érsz soha!

19.

Vidéki költő! — mennyi gúny van
 Elrejtve e két szó alatt ;
 Magában ezt gondolta : úgy van!
 És szótlanul tovább haladt ...
 Vidéki költő! — sanda szemmel
 Néz rá sok ifju óriás ;
 Vagy jól, vagy rosszul ír az ember,
 Miért ez új osztályozás?
 Vidéki, — mért nem nyírvidéki?
 Hisz Nyírvidék a lapja néki!
 Mégis bolond, amit mivel :
 Mért nem üvölt a többivel?

20.

Körötte mindenféle -isták,
 (Csodálatos hangverseny ez!)
 Szececsszionisták, kubisták :
 Ezekkel ő hogy versenyez?
 «Mit ér a vers, ha meg nem értem?
 Mit ér a zagyva szó s beszéd?
 Az örületben volna érdem?
 Az érthetetlen lenne szép?
 Soványság csiper illatával
 Egy fán terem a bőszi lilával,
 Mely fékevesztve, szabadon
 Terpeszkedik vásznon, falon.

21.

Nem mondom én, hogy a művészet
 Maradjon mozdulatlanul :
 Ha a világban szertenézhet,
 Vétkes, ha nem lát s nem tanul.
 Sok szépet én is megtalálok
 A tiszta, szűz természetben,
 De mérget ontó lápvirágot
 Nem vesz be a természetem,
 S fellázít az, hogy a magyarság
 Szenvedjen ott, hol a badarság
 Vad orgiákba is bedúl,
 Valódi nemzet-szégnyenül!

22.

S a kis pacsirta szózatára
 Ne hidd, hogy épp neked dalol:
 Mit bánja ő az égbeszállva,
 Hallják-e ott lenn valahol?!
 Ha Berzsenyit nem olvasod, tán
 Letépheted babérait?
 Egy új világ hajnalhasadtán
 Megint csak tettere bátorit!
 Ha én magam költőnek érzem,
 Ha fájna is mellőztetésem:
 Egy szív elég, amely megért,
 S bennem találja mindenét!»

23.

Csak most jutott a gondolatra,
 Hogy semmi más, mint Senki Pál!
 Ám, hogy csalódott, nem mutatja:
 Kártyáz, vadászgat és pipál...
 Igaz, hogy a négyes tarokban
 Biztosra vett kész áldozat;
 S talán vadászni tudna jobban,
 De lelke másütt járogat...
 Ha cselvetésnek ott nem ül fel,
 Vagy a fogoly szépen repül fel:
 Hadd vesszen el a játszma bár,
 És hadd repüljön a madár!

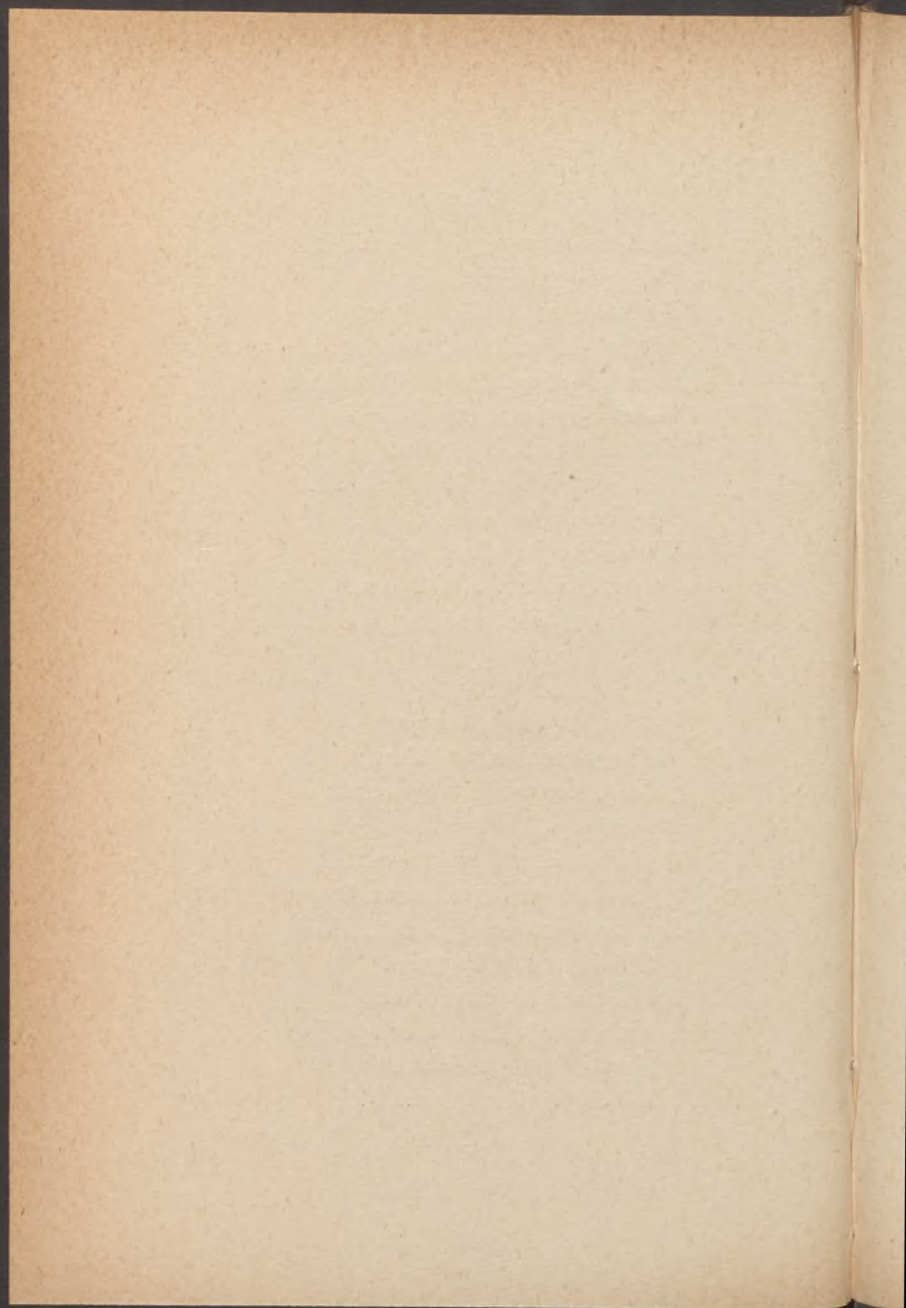

24.

Hazánknak egy-egy szép vidékét
 Ő is repülve járta be,
 Hol szívesen látták, megérték,
 S hol semmi gond nem nyomta le;
 Bikszád, Füred, Stósz, Tátraháza,
 Tusnád: megannyi állomás,
 Hol földi terheit lerázza,
 És terveit nem látja más...
 Nem boldogúlt az égiekkel,
 Küzdelmet itt alant vehet fel,
 Lesz rája bőven alkalom:
 Hasznos lehet még egykoron!

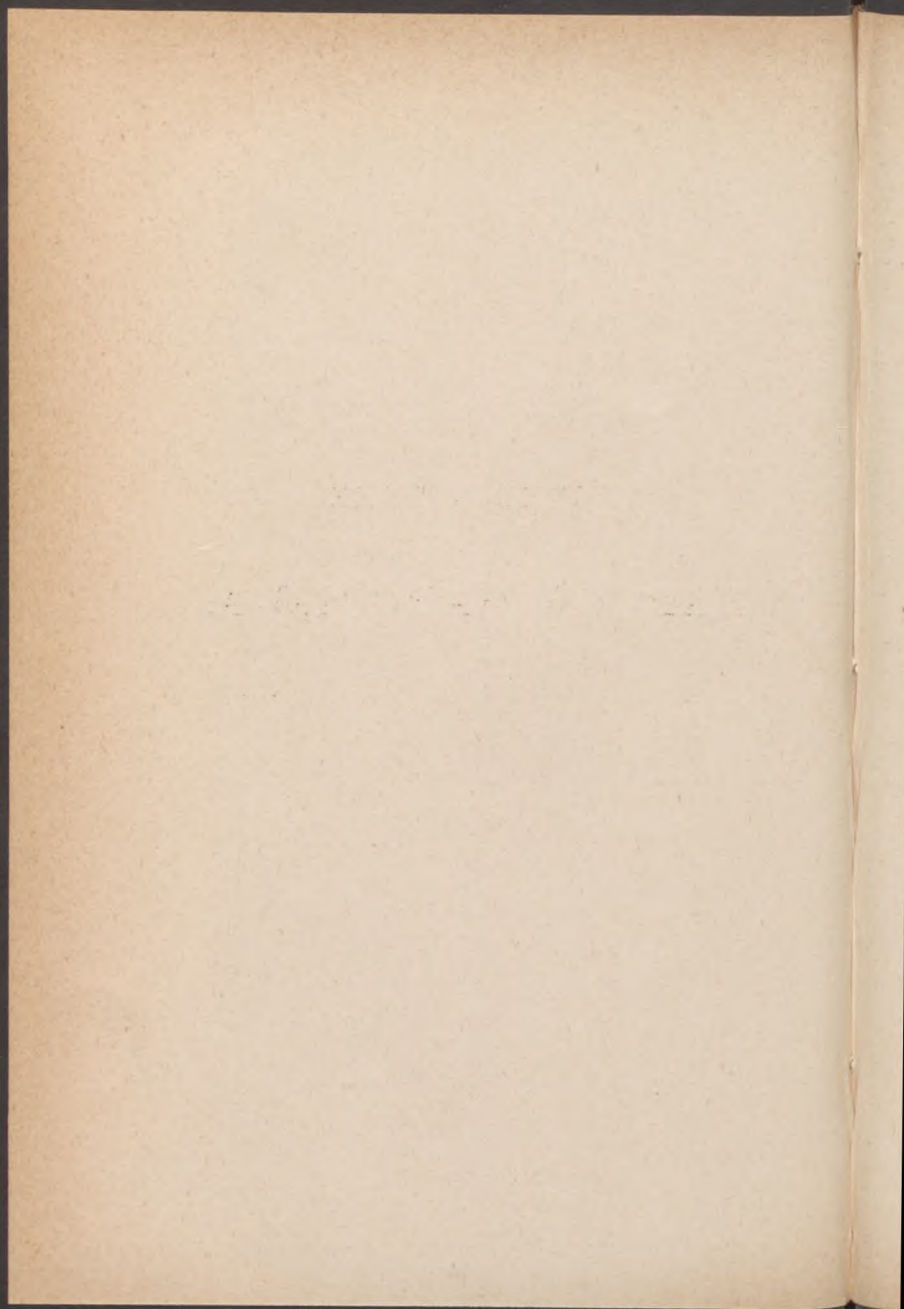
25.

És Pál, az élet évezője,
 Hatgyermekes családapá,
 Boldog, hogy ismét új mezőre
 Szólítja lelke szózata.
 Megáldva drága gyermekekkel,
 (Él p annyi lánya, mint fia),
 Egyébre nem jut: jó nevet kell
 Örökbe rájuk hagynia!
 Igája könnyü: bírja válla,
 A harc nehéz lesz: várva várja:
 Hevíti őt a gondolat:
 A pálma nő a súly alatt!

NEGYEDIK ÉNEK:

HARCOK HARCOLÓJA.

1.

Művelt magyarság, lellem álma,
Bár vakmerőbb a többinél:
Mindenki járjon iskolába,
S tanulni tudjon, amig él!
Magyar műveltség, hajh, ez is nagy,
Szent eszme, hogyha célhoz ért:
Légy büszke arra, hogy nemes vagy,
S áldozd magad fel a honért!
De félműveltség, félmagyarság
Csak féldicsőség, féligazság;
Ha nagyra törsz, ha jót akarsz:
Szállj véle szembe, s kész a harc!

2.

Ó hány közügynek tág ugarja
 Hever minálunk parlagon!
 Sok híve mind a jót akarja,
 Eszméje is van gazdagon,
 De hogyha a szivekbe látnál,
 Oly törpe mind e sok zseni,
 Buzgalma nem több szalmalángnál,
 Csak kezdni tud, nem végzeni.
 Úgy győzi szóval, bírja ésszel,
 Felérne mind Démosthenésszel,
 Sikerbe része mégse lett:
 Sok a beszéd, kevés a tett!

3.

Pártoskodásban megtalálhat
 Mindent, ami kedvét vegye;
 Más munkatér jutott ki Pálnak:
 A város és a vármegye.
 Onnan felülről mitse kapva,
 (Nem alkudott, nem praktikált!)
 Búsult haraggal hajtogatta
 A sérelem-politikát.
 Ellenkezett, s mi lett a vége?
 Másnak jutott a hús kövére,
 Hadd boldogúljon egymagán
 A gyámolatlan Kánaán!

4.

De jól van-é, hogy büntetéssel
 Sújtsák, ki elvet föl nem ád?
 Mikor segítni oly kevés kell,
 S bizton halad megint tovább!
 Hisz módja van hozzá temérdek,
 Csak meg ne vonja álnokúl,
 Mert véle csak nyer a közérdek,
 S a rész is könnyen boldogúl!
 Szégyen, ha az állam hatalma
 Kortesszolgálat bő jutalma;
 S kétféle mérték egy helyett
 Orgazdaságnak ad helyet.

5.

Ám hadd nevesse érte bárki,
 Hogy szélmalomharc hőse lett:
 Ha fájna is, kész megbocsátni
 A legbelül ütött sebet.
 Itt-ott leintik, gáncs is éri:
 Nézzétek a kis törtetőt!
 De öntudatja elkiséri,
 S becsvágya bátorítja őt.
 Elvégre győz a jobb belátás,
 Mert ott, ahol semmit se lát más,
 Híven kitartva rámutat:
 Megtettem a nehéz utat!

6.

Ahány szakosztály és bizottság,
 Megannyi munkaalkalom ;
 Úgy ismerik, mint régi rostát,
 Mely persze nem függ a falon ;
 S mert szembe, nem titokba főzi
 S szolgálja a közérdeket :
 Meggyőzni óhajt, nem legyőzni,
 Üres vitába nem reked.
 Kevés, amit munkája végez,
 De más annyit se vinne véghez ;
 Egy porszem, egy viráglevél,
 De több talán a semminél.

7.

A büszke sas magasba röppen
 Belátni földet és eget ;
 A cseppnyi hangya lent a rögben
 Előre-látva gyűjtöget.
 Zsákmányt amaz készen találva
 Reácsap irgalmatlanúl ;
 Emez, ha nem gyűjt, éhhalálba
 Jut, amikor zord tél az úr.
 De ők a hangya és sas utját
 Törvény szerint megszabva futják ;
 Te itt is, ott is célra mégy ...
 Ha nem lehetsz sas, hangya légy !

8.

Megérzi azt is, hogy hiába,
 A munka mind nem lesz elég :
 Nem gyúl ki jobblétünk világa,
 Ha nem jön egy jobb nemzedék.
 De ezt ki fogja fölnevelni,
 Ha nincsenek derék anyák,
 Kiknél a kérdés nemcsak elvi,
 De tettel is megoldanák?!
 Előre hát, hisz oly világos :
 Pótolni kell, ami hiányos ;
 Ha ott van a helyén a nő,
 A nemzet újra nagyra nő!

9.

Lányiskolába megy tanárnak,
 S külön tanít nagy lányokat ;
 Boldog, ki a holnapra várhat,
 Ma drága minden pillanat.
 A fékevesztett nagy szabadság,
 A ferde ízlés, rút negéd,
 A léhaságba vitt mulatság :
 Mind rája nyomta bélyegét ...
 Maradjon tiszta légkörében
 Soká a lelke hófehéren ;
 Becsúlje többre önmagát,
 Így menthető meg a család.

10.

A társadalmat is hibásnak
 Találja épp e pont körül;
 Határt evésnek és ivásnak
 Ki szabna most illetlenül?
 Ha egy kevés eszményiségre
 Tudná nevelni: meglehet
 Csökkenne régi nyersesége,
 S kezdhetne méltóbb életet ...
 Többedmagával állva sorba,
 Nagy lelkesedve összehordja
 Egy társaság alapkövét,
 A vármegye kulturkörét.

11.

Hej, könnyű akkor a dicsőség,
 Ha nem hiányzik, ami kell;
 Ahol van író, van közönség:
 Előre biztos a siker!
 De mind a kettőt felkeresni,
 Buzdítani, összetartani,
 És szüntelen csak arra lesni,
 Hol kezdik újra bántani,
 Nagyképüségét földreverni,
 Kishitüségét fölemelni,
 Amíg a rügyből szép fa lesz:
 Az úttörők nagy harca ez!

12.

Fő, hogy ne várj elismerésre,
 Haladj tovább a cél felé :
 Tiéd az eszme magvetése,
 Az áldás mindig Istené!
 Napszámos az, nem hős apostol,
 Ki egyre csak bért emleget,
 És rossz a ló, ha már csak ostor
 Sarkallja mindenek felett.
 Analfabéták oktatása
 S felnőttek szórakoztatása,
 Ha látja lankadásodat :
 Hiában a szép gondolat!

13.

Ó mily gyönyör, ha lábra kapva
 Mozdulnak a nehéz rögök,
 Tengersyi drága kincs alatta,
 S erő a tespedés mögött :
 Munkára hát a szent ekével,
 Forgasd fel azt az őstalajt.
 Áldott magunk gyümölcsöt érlel,
 S százszorta visszaadja majd!
 Ha lelket adsz a holt tagokba,
 Egész világ csodálni fogja :
 Honnan s hová emelkedék
 E törpe, gyáva nemzedék!

14.

Elszántan újra megragadta
 A lantot, amely rég pihent :
 Talán a föld is reng alatta,
 S az ég is visszadörghi fent!
 Most lánghevével tűzbe hozza
 A lassan szunnyadó erőt,
 Majd gúny nyílával ostorozza
 A kétkedőt, a csüggedőt.
 Az eljövendő jobb időig
 Meddő kudarceal nem törődik ;
 S ha önmagát emészti meg :
 Mi gondja arra bárkinek?!

15.

Magának irdogált korábban,
 Most már a pódiumra lép :
 Próféta lesz saját honában,
 Mig meg nem érti őt a nép!
 Költészetében célzatosság
 A tárgy, a szó, a szín, a hang :
 Vagy felveszik, vagy eltapossák,
 De el nem áll a vészharang ...
 Hatása is van hébe-hóba
 Ünnepnapokra virradóra,
 Úgy érzi mégis, rajta vesz :
 Nem, ó nem így akarta ezt!

16.

Kér és kijár kis embereknek
 Színházba húsz ingyenjegyet :
 «Jó, jó, de hát oszt mit fizetnek
 A jó urak, ha elmegyek?»
 A jó urak meg rá nem érnek,
 Tanulni ők nem mennek el :
 Ha nincs az estén tánc, vagy ének,
 Előadás kit érdekel?!

Lesz még idő, hogy várva-várja,
 Ha majd belátja, hogy javára
 Dolgoznak a munkás kezek . . .
 Az eszme kárba nem veszett!

17.

Hogy újra higgyen és reméljen,
 Bár a siker nagyon kevés,
 Teljes világot gyújt az éjben
 A tiszta, bölcs felismerés :
 Amíg nyomor van a világon,
 Amíg a test erőtelen,
 Hiába kész a lélek : álom,
 Hogy boldogúljon ideleinn!

Míg sanda szemmel nézi munkád,
 Bár jómagad halálra munkáld,
 Célodra csak fitymálva int :
 Előítélet rabja mind!

18.

Megkapja őt a nagy tanulság,
 Vizsgálni kezdi önmagát ;
 Van benne egy kevés hiúság,
 Kitépi azt is, hátha árt !
 Önérzetének sincs határa,
 Mindenki másnál kényesebb :
 A fattyuhajtást mind levágja,
 Ezentul itt se érje seb !
 Örülni az örvendezővel,
 És sírni fog a könnyezővel ;
 Megosztja lelke gyöngyeit,
 Letörli mások könnyeit !

19.

Ti, akik önző lelketekben
 Mások baját nem érzitek,
 S esdő panasz ha néha rebben
 Felétek, az már hősi tett :
 Gondoljatok csak a halálra,
 Egyforma mindenütt a vég !
 Gondoljatok az Úr szavára,
 Egyforma mindenütt az ég !
 Ah, drága kincs a «könyvek könyve»,
 Ha lelketek fürösztí könnybe ;
 Mindenki híven értse meg,
 S gyógyulnak a nehéz sebek.

20.

Imára és dologra rendel
 Az Úr, kövessed egy fiát :
 Elszenvedé, mint Istenember,
 A legnagyobb tragédiát.
 Imába és dologba fogjon
 Ember, ha célt nem ér is el,
 Küszködjön és ne háborogjon,
 Mert él az Úr, s gondot visel.
 A templomoknak orgonája
 Harsogja az áment reája,
 S végigkísér az életen,
 Hogy biztatód s pajzsod legyen!

21.

Van-é, kinek nincs bús keresztje,
 Mit csendesen, titokba hord?
 Ha fájdalom meg nem sebezte :
 Hogy értené meg a nyomort?!

Hát még akikre ősi vétkek
 Hagytak keserves életet,
 Rájok vigyorg, mint rémkisértet,
 A telhetetlen szörnyeteg,
 Irtóztató a pusztá szó is :
 Az alkohol s tuberkolózis,
 Rajtok van a halál jele ...
 Félsz tőle? Harcolj ellene!

22.

Van-é, ki nem járt bús sohajjal,
 Apró síroknak ezrin át?
 A kis halott mind gyermek-angyal,
 Bimbóban elhervadt virág...
 Világra jönnek, megszületnek,
 És mind korán meghalni jött:
 Vagy inség áldozatja lesznek,
 Vagy nem szabad születniök...
 Anyát a bajban támogatni,
 Gyermek jogát meg nem tagadni,
 Ha mindhiába sürgetünk:
 Beléje pusztul nemzetünk!

23.

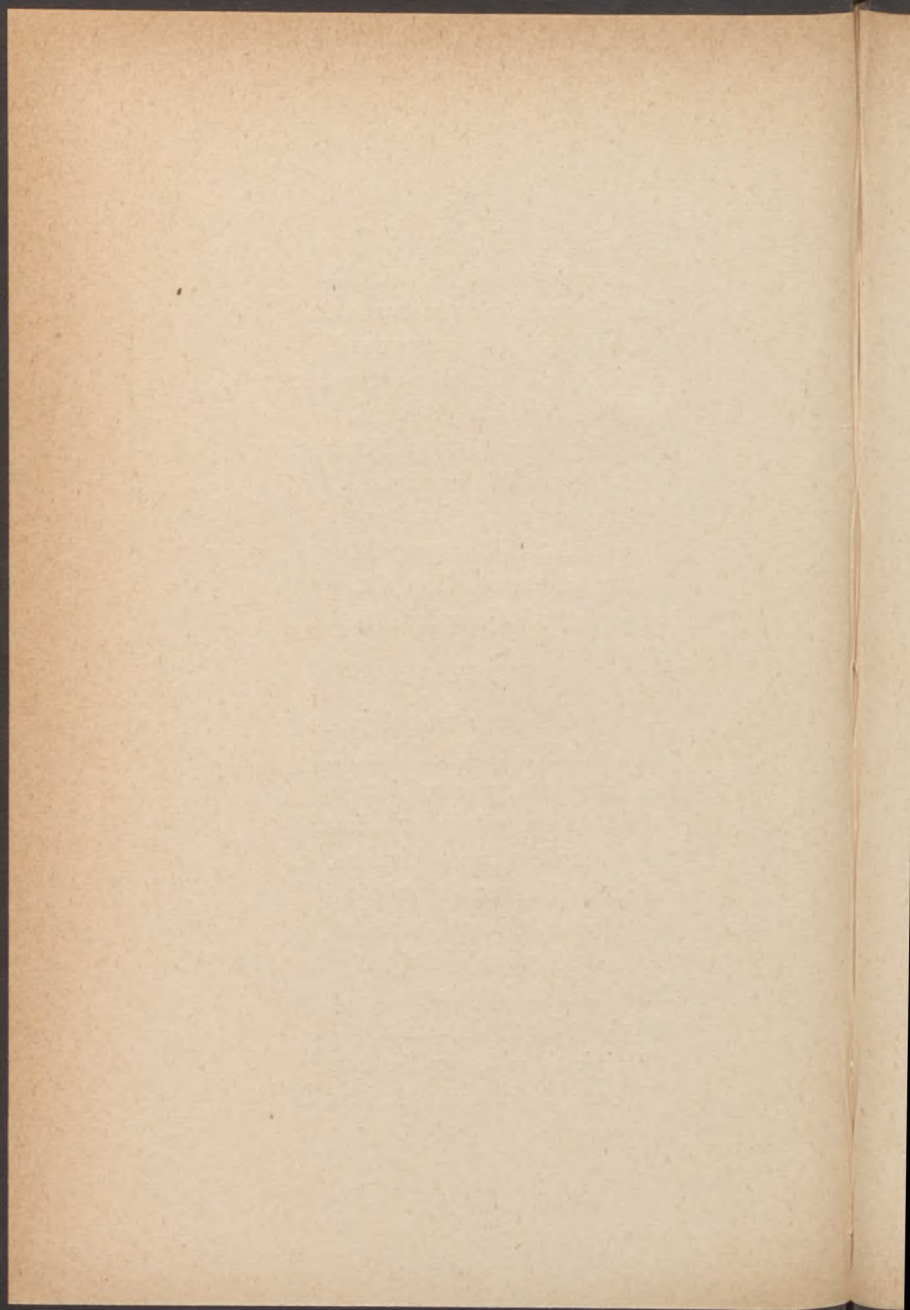
S van-é, kit el ne fogna kétely
 A jobb magyar jövő miatt,
 Mikor fejünkre nőtt a métely,
 Mely századokra is kihat?!
 Kétségbe-ejtő számarányban
 Küzd a jövővel a jelen:
 Nem pótol ott, ahol hiány van,
 Az egyke-rend, a kényelem...
 S ha minden elmaradt gyerekekkel
 Egy harcoló magyar veszett el,
 S a sáskaraj fejünkre nőtt:
 Hová jutunk idő előtt?!

24.

Pál mindazok hű munkatársa,
 Kik vállvetetten küzdenek,
 Hogy nemzetünk pirúlva lássa:
 E sok baj a te szégyened!
 Mindent, mi rája vár e nemben,
 Eszményi hittel végez ő,
 S boldog, hogy e szép küzdelemben
 Szabolcs a kezdeményező.
 Munkája egyetlen jutalma
 Az öntudat békés nyugalma:
 Reméli, nem hiában élt,
 S ezért odadja mindenét...

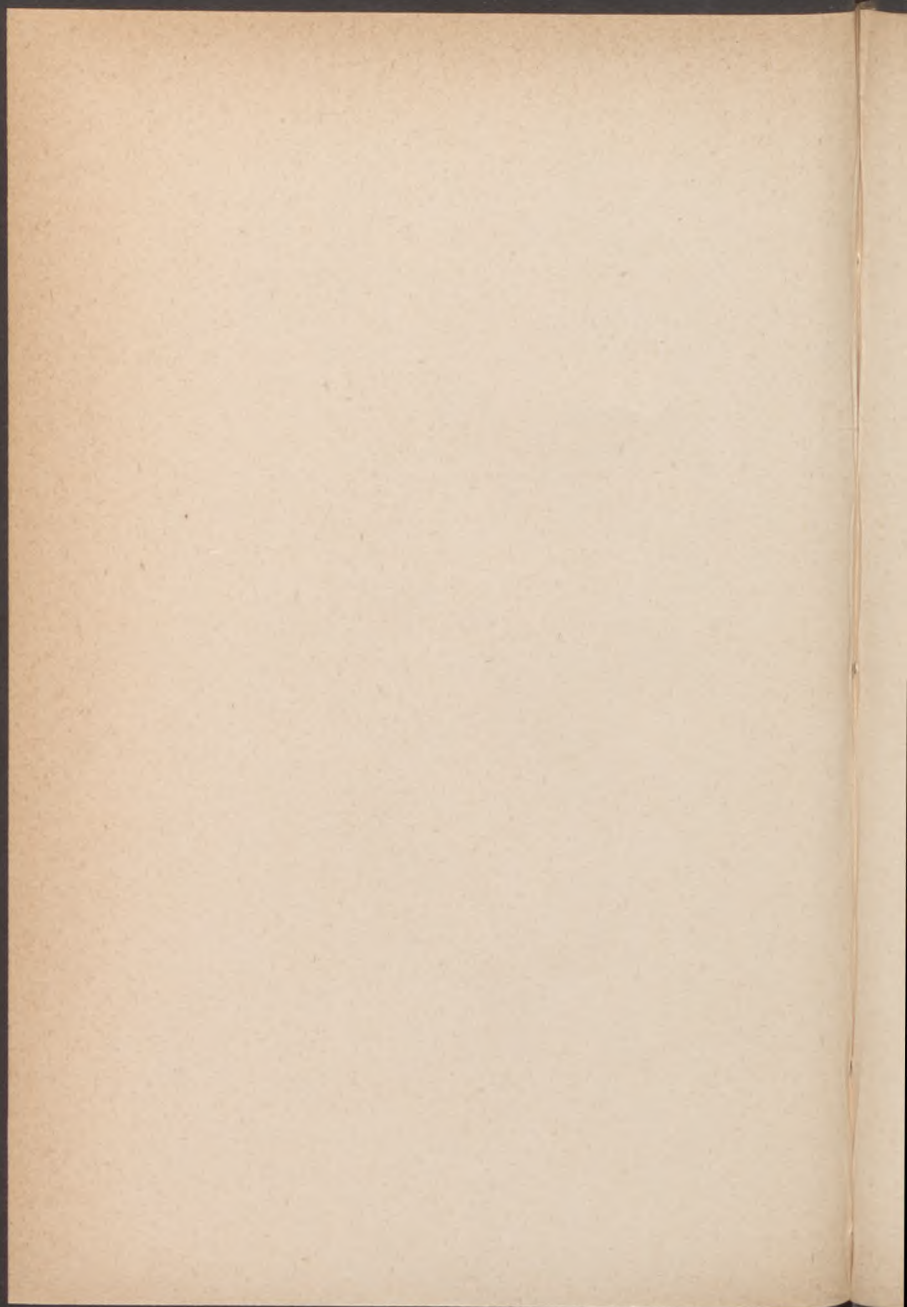
25.

S aztán a harcok harcolója,
 Ki mindenütt békét akart,
 Sok kényes ügy megoldozója,
 Hol úr a pisztoly és a kard;
 Ki önmagát sohsem kimélve,
 Sok bajba, gondba ütközött,
 S azt hitte, eljutott a révbe
 A ráleső szirtek között:
 Belékerült a forgatagba,
 Mely a világot elragadta;
 Hajója is zátonyra fut...
 S csak sírni, sírni, sírni tud.

ÖTÖDIK ÉNEK:

SORSOK SIRATÓJA.

1.

Egy villanás Serajevóban,
Rá Bécsben egy nagy dörrenés :
S átkos vihar van indulóban,
S szörnyű valóra ébredés.
A bosszunak s a gyűlöletnek
Vulkánja tört ki hirtelen,
S nincs aki fél, nincs aki retteg :
Mi lesz a vége, Istenem? !
A telhetetlen nagyhatalmak
Végső leszámolást akarnak,
Mindegy, akárki vérzik el . . .
Jaj, akinek fizetni kell !

2.

Kossuth-szobornál szól a nóta,
 S mindből bizalmat olvasol ;
 Hazánkat eddig Isten óvta,
 Most már miránk került a sor!
 Becsületünkért küzdenünk kell,
 S büntetni a gonosztevőt,
 És életünkkel, mindenünkkel
 Helyt állni a világ előtt !
 A harci kedv a vért esengi,
 S nem hallja és nem látja senki,
 Mit rejt a múlt, jövő, jelen
 E szép augusztus-éjjelen . . .

3.

A fáklyafény, az üdvivalgás,
 A mámor mindent elfelejt ;
 Hiába táncol és vigad más :
 Pálunk titokba' könnyet ejt . . .
 E könnyben visszatűkröződik
 A büszkeség s a fájdalom,
 Amaz magasra száll az égig,
 Ez mélyre a pokolba von . . .
 Hiszen ha elvakúlva törnek
 Jogán a vasnak és ökölnök
 Egymásra népek, nemzetek :
 Kihívja mind a végzetet !

4.

Mindegy, a kockát elvetették,
 Végig kigyúl a harci láng;
 Vérben fogant a tűzkeresztség,
 Vérével oltja a világ...
 Ha Isten úgy akarja: rajta!
 Ha menni kell: elsők leszünk!
 Vagy győzni fog e büszke fajta,
 Vagy mind egy szálig elveszünk...
 De nem foghatja senki rája,
 Hogy «gyáva népnek nincs hazája!»
 Hű volt, vitéz volt, büszke volt,
 Magyar volt: ennyi vétke volt!

5.

Nagy vétek az, hogy ő is élni,
 Sőt ami több: mozogni mer,
 S hogy szép hazáját védve-védi
 Ha kell, utolsó vérivel!
 A háborút ő nem kereste,
 Hisz volt neki elég baja.
 De becsstelen vón lelke-teste,
 Ha hűtlenül megingana...
 S főképen az volt szörnyű vétke,
 Meg is lakol majd szörnyen érte:
 Hogy győzni is próbálkozott,
 S tudott is ő, az átkozott!

6.

Ah, hogy rohantak a halálba
 Azért, hogy éljen a haza!
 A jog s igazság lelke áldva
 S biztatva várta mind haza...
 S ha visszatérve százezerre
 Fogyatkozott a millió:
 Elhallgatott a szív keserve,
 Mert a hazáért halni jó!
 E nemzet ezt már úgy tanulta,
 Önvédelem volt régi multja,
 S ha szebb jövőért harcra kelt:
 Mindig csak a hazának élt!

7.

Örvendezett a lelke Pálnak,
 Odadta legnagyobb fiát:
 Ezt nem viszik: ez megy bakának,
 Alighogy iskolát kijárt.
 Hej, hogyha ő is elmehetne!
 De gyöngé már és roskatag...
 Mosolygva néz a szép gyerekre,
 S a szíve majd kettészakad...
 S az édesanyja... áldozatnak
 Nagyobbat ég el nem fogadhat,
 Mint amit ő adott elébb:
 Fiának ifju életét!

8.

Ma már csak emlék víziója
 A felvirágozott vonat,
 A könnybe fúlt jókedv, a nóta,
 S keserves búcupillanat,
 Kárpáti harcok fergetegje,
 Siemikovcei pokol,
 Gyilkos szurony, mely átszegezte,
 Seb, melybe szinte haldokol...
 Aztán a hosszú muszkafogság,
 Mindennap új irtózatosság
 S a rettegés a holnapért...
 Hej, szörnyű volt, míg véget ért!

9.

A második már meg se várja,
 Hogy legalább érett legyen :
 Szükség van ott, úgy véli, rája,
 Törik-szakad, ő elmegyén.
 «Nem bírod el még fegyvered sem!»
 «Ha más elbírja, én is el!»
 «Láttál-e hőst vérző sebekben?»
 «A baj mindenkit megvisel!»
 És látja bár a szenvedőket,
 És érzi bár a sorserőket,
 S bár oly kevés, ki célhoz ért :
 Mégis rohan — vagy épp azért?!

10.

A falevelek rég lehúlltak,
 S nem egyszer, ah, de négyszer is :
 Dicsvágy hevíti a fiúkat
 Harcolni kézzel-ésszel is ...
 Sarkallja mind egy bőszt memento
 A hitszegő «önzés» iránt :
 Piave és a Tagliamento
 Vérrel dagasztja Adriát!
 Nem megy «levél a harc terére»,
 De a szülői gond fehérre
 Sorvasztja minden szál haját,
 És földre sújt apát, anyát ...

11.

A harmadik — no, az gyerek még,
 Korára nincs felényi sem ;
 Belőle is vitéz lehet még,
 Mert arra készül, azt hiszem.
 A lányok egyre-másra kötnek
 Kéz- s lábmelengetőt sokat,
 Virága ifju életöknek
 Titokba rejti sorsukat ...
 Vigasztalása véghetetlen
 A jó, a gyöngéd gyermekekben,
 Mert egy se léha, nem henyél ...
 Mit ér, ha szűkös a kenyér?!

12.

Ha Szurmayt mély hálaérzet
 Kiséri hős bravurjain,
 Hogy nagy bajokkal szembenézett :
 Le a kalappal, uraim!
 Ha Hindenburg a félvilágot
 Elismerésre készteni,
 Hogy ellenink nyakára hágott :
 Sohsem feledjük ezt neki!
 És aki szenvedett, lemondott,
 S nyakába vette mind a gondot
 Éhezve, fázza, betegen :
 Nem hős az is, bár névtelen?!

13.

De úgy van az jól! Koldus is kell,
 Hogy jót tehessen a vagyon ;
 Számolj a vértanú-tövissel,
 S magad, ha kell, dolgozd agyon!
 Ezt tette Pál is roskadozva,
 A puszta létért küzdve lent,
 S nem számított bár besszre-hosszra :
 Lassacskán mégis tönkrement ...
 A régi házat megsiratta,
 De nem soká búsult miatta :
 Lám, jók a sorsnak útjai :
 Nem néki kell javítani!

14.

E régi életbölcselettel,
 Ne félj barátom, holtig élsz ;
 A sors csapásait ne vedd fel,
 Dőljön belőled mindig éle!
 A humorista nagy varázsló :
 A télből is nyarat csinál,
 A szenvedőre biztatást ró,
 S mosolyg a könny forrásinál ...
 Az élet így lesz teljesebbé,
 Az esti hajnal fényesebbé ;
 Nincs rajt' arany egy árva nyom,
 Mégis mindent aranyba von!

15.

Nincs alkonyatja a magyarnak,
 Napjára jött az éjszaka :
 Kit sorsa üldöz és sanyargat,
 Lehull szerencse-csillaga ...
 E nemzet ím a legvitézebb,
 Mert senki őt nem győzte le :
 Mégis csak rája sújt a végzet,
 Mégis csak ő pusztul bele ...
 Az áruló had durva kénnyel
 S kaján örömmel tépi széjjel
 A négy folyót, hármas hegyet,
 S csak a keresztet hagyja meg ...

16.

Nagy nemzetek! Nem szégyeneltek

Reánk taposni gyávaként?

Így meggyalázni hősi lelket

Csak szolgaszellelem vágya kész!

S ti sáskahad! Nem is haboztok

Reánk taposni vakmerőn?

Csak vesztetekre fáradoztok:

Mi lesz megint a harcmezőn?!

Ha minden elnyomott magyar szó,

S minden magyar könny felviharzó

Orkánba gyűlve, rád talál:

Mind összedől a kártyavár!

17.

A nagy közösség összetartja

Az elszakított szíveket,

Hajónk kiér a békepartra:

S meggyógyul ott minden beteg...

Pál is megérté, hogy családjá,

Mit szerteszórt a bőszi vihar,

Eggyé verődve áldva-áldja

Az ég Urát imáival...

De hajh, a fényre ott az árnyék,

Balsorsa egyre visszajár még:

Tegnap szabad volt, azt hiszi,

Ma már oláh csendő — viszi...

18.

Hej, Fogarasnak ócska vára,
 De messze vagy, de csúnya vagy!
 Vastag falad közt jól bezárva
 Csak gondja nagy, csak búja nagy...
 Mi volt a vétke? nem tudatják,
 Hiába jó a porkoláb;
 Mi lesz a mentség? nem kutatják,
 Parancs-parancs! és nincs tovább...
 Meddig fog ottan rostokolni,
 Hogy fogja kinjást megtorolni:
 Nem kérdi most, csak könnye hull...
 Sebaj, nem bortal ver az Úr!

19.

Jó tudni azt is, mily kemények
 Magyarjaink a végeken;
 Segíteni rajta mily serények,
 S könnyíteni a rabéleten!
 Egy szász család is felkarolta,
 Nem is felejtí el soha:
 Barátaink, s nem tegnap óta,
 Csak a vezérük ostoba...
 És úgy lesik már, s várva-várják
 A nagy magyarság szép huszárját,
 Jó hírnevének vége bár,
 Csak jönne már, csak jönne márt!

20.

«Derék barátim, bár nem is várt
 Jóságotok im tette vált :
 Nem láttatok még kommunistát,
 S diktálni durva proletárt!»
 «S ti szívesebben tűritek meg
 A régen ismert mócokat?
 E nép halála véreteknek :
 Kiél, kiöl, kifosztogat!»
 «Eh, jóllakik, s aztán tovább áll!»
 «Fájóbb a szegyen a halálnál!»
 Bocsásd meg, édes Istenem :
 Hisz mind a kettő gyöttelelem!

21.

E két malomkő morzsolását
 Szenvedte másfél éven át
 A Nyír, s ha kérte, hogy ne bántsák :
 Üresre lopták otthonát.
 És mennyi kínos aggodalmat
 Állott ki minden jó magyar ;
 Nem tudta, hogy mi jobb : ha hallgat,
 Vagy szól, ha enyhülést akar . . .
 Árulkodással, ráfogással,
 Árdragítással, láncolással
 Telik meg a magyar hajó . . .
 Tán elmerülni volna jó . . .

22.

Nem, nem! Hazám, te nem merülsz el,
 Bár fojtogatnak vétkeid;
 Ha Istenedhez szállsz, repülsz fel:
 Tisztára mos megint a hit!
 Ragadd ki hát a förtelembül
 Jobb sorsra méltó lelkedet,
 Kemény karod ha tette lendül:
 Hatalmad útját megleled!
 Csak meg ne szokjad azt a jármot,
 Amellyel Golgotádat járod;
 Feszüljön a kar és az agy:
 Izzadj, tanulj, remélj, haladj!

23.

Meddő panasszal, sóhajokkal
 Tetézed a gyalázatot:
 Nagy úr az önkény, s csak nagyot hall,
 De látja csepp mozdulatod...
 Tűrj! óriási nagy hatalma
 Van annak, aki tűrni kész,
 De hogyha kell majd: élve-halva
 Álldd meg helyed, s légy hű vitéz!
 Csak azt ne várd, hogy visszaadják,
 Mit elraboltak e haramják;
 Vedd vissza majd, ha kél a nap,
 S készen talál a virradat!

24.

Nem az dicső, ki rendjelekben
 Pompázva, büszkén áll eléd,
 De az, ki híven, törhetetlen
 Harcolja végig életét!
 Hány «signum» elmaradt, ahol más
 Csak jószerencsét élvezett!
 S hányat letört az összeomlás,
 Amelybe minden elveszett...
 Pálunknak sincs vitézi telke,
 Pedig talán megérdemelte;
 S bár visszafojtott könnye sok:
 Kétségbeesni mégse fog!

25.

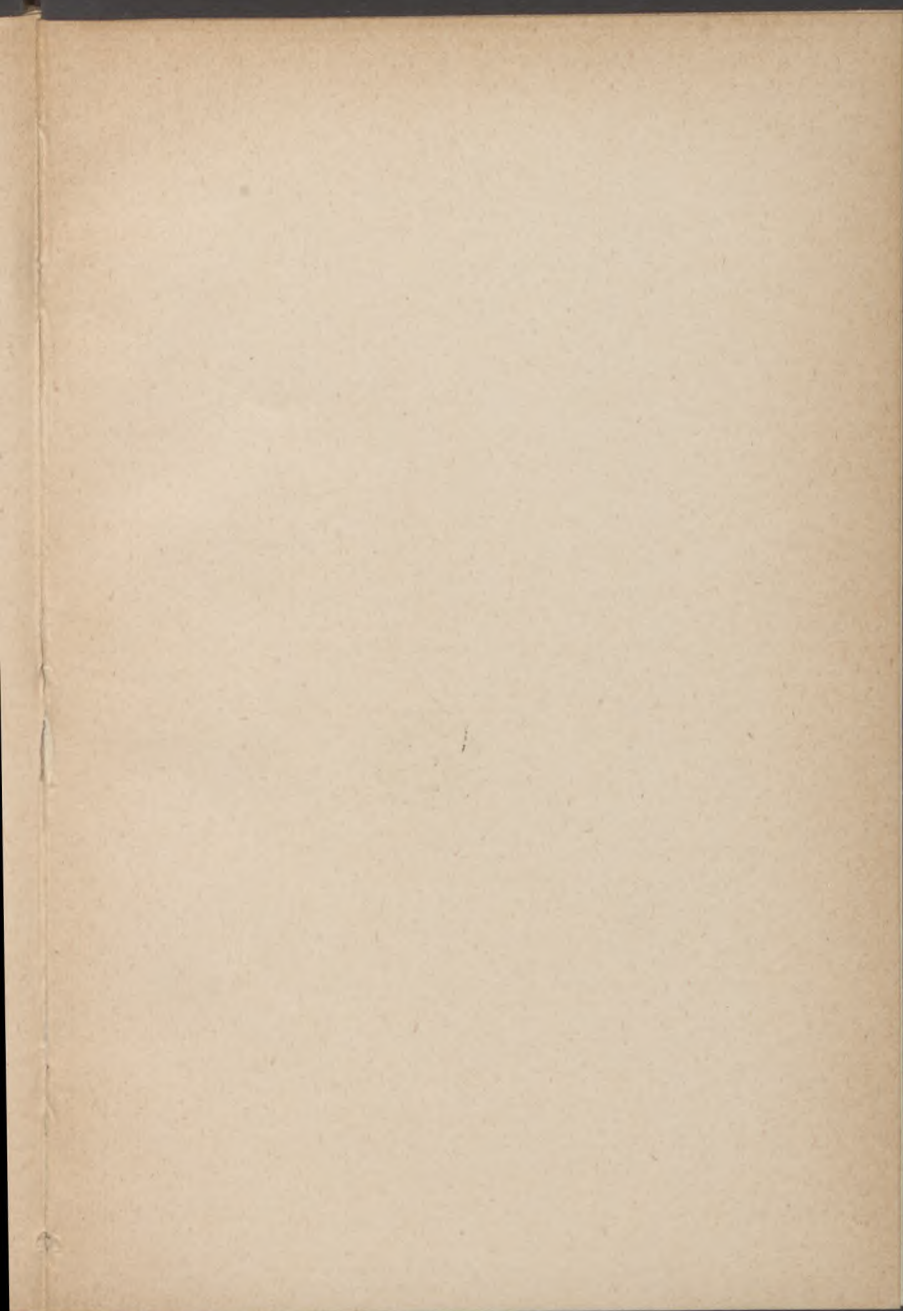
Nézd: ő, a sorsok siratója,
 Míg múlt időket emleget,
 S csak Isten a megmondhatója,
 Mit álmodott, mit szenvedett:
 A hosszú, rémes éjszakán át,
 A múltat elfeledve rég,
 Dallal köszönti unokáját,
 S bizton tekint előre még...
 Tudom, hogy élte nem magáé:
 Hazájaé s az ifjuságé;
 S e cél világa rám ragyog:
 Mert Senki Pál — az én vagyok!

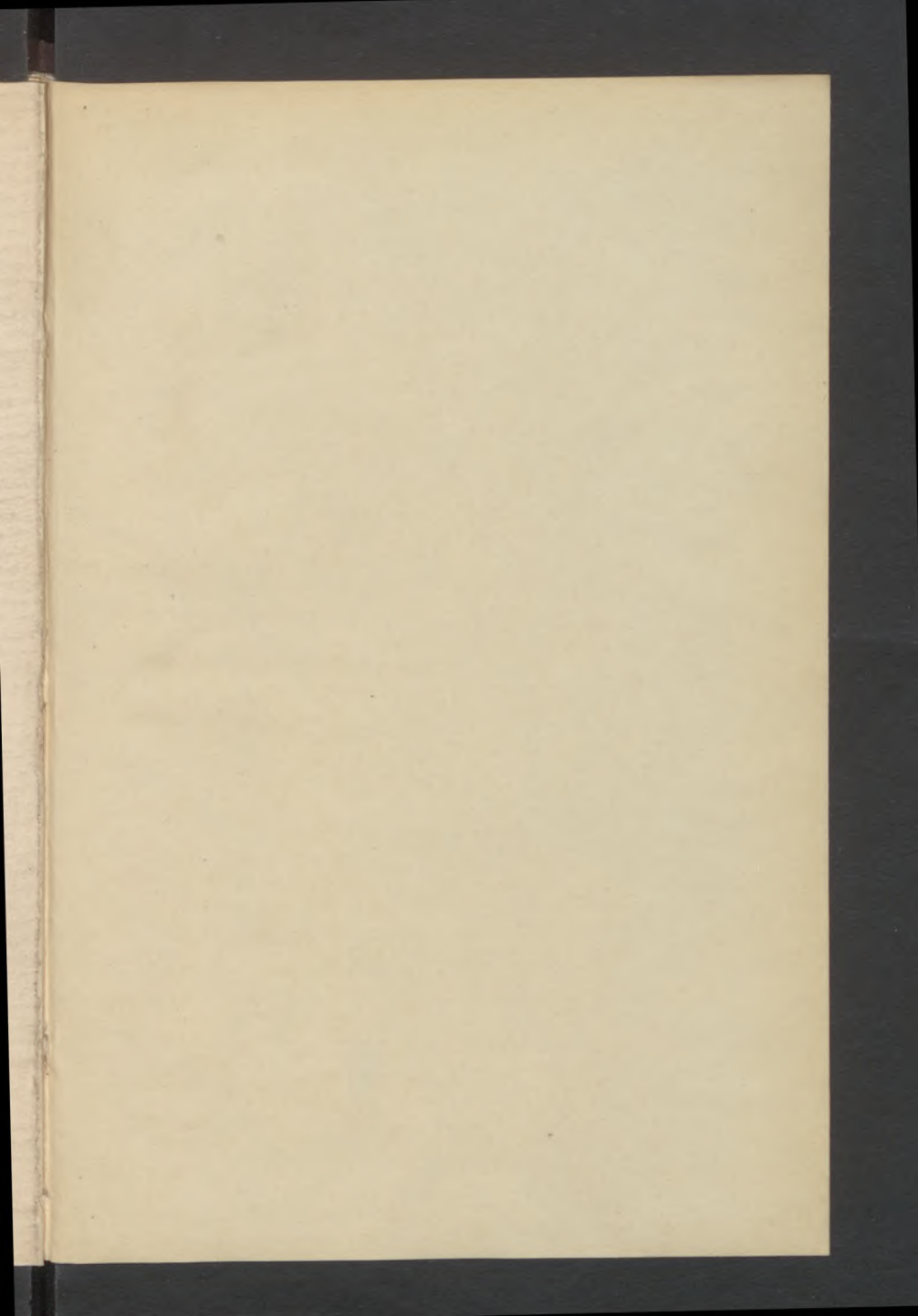
TARTALOM.

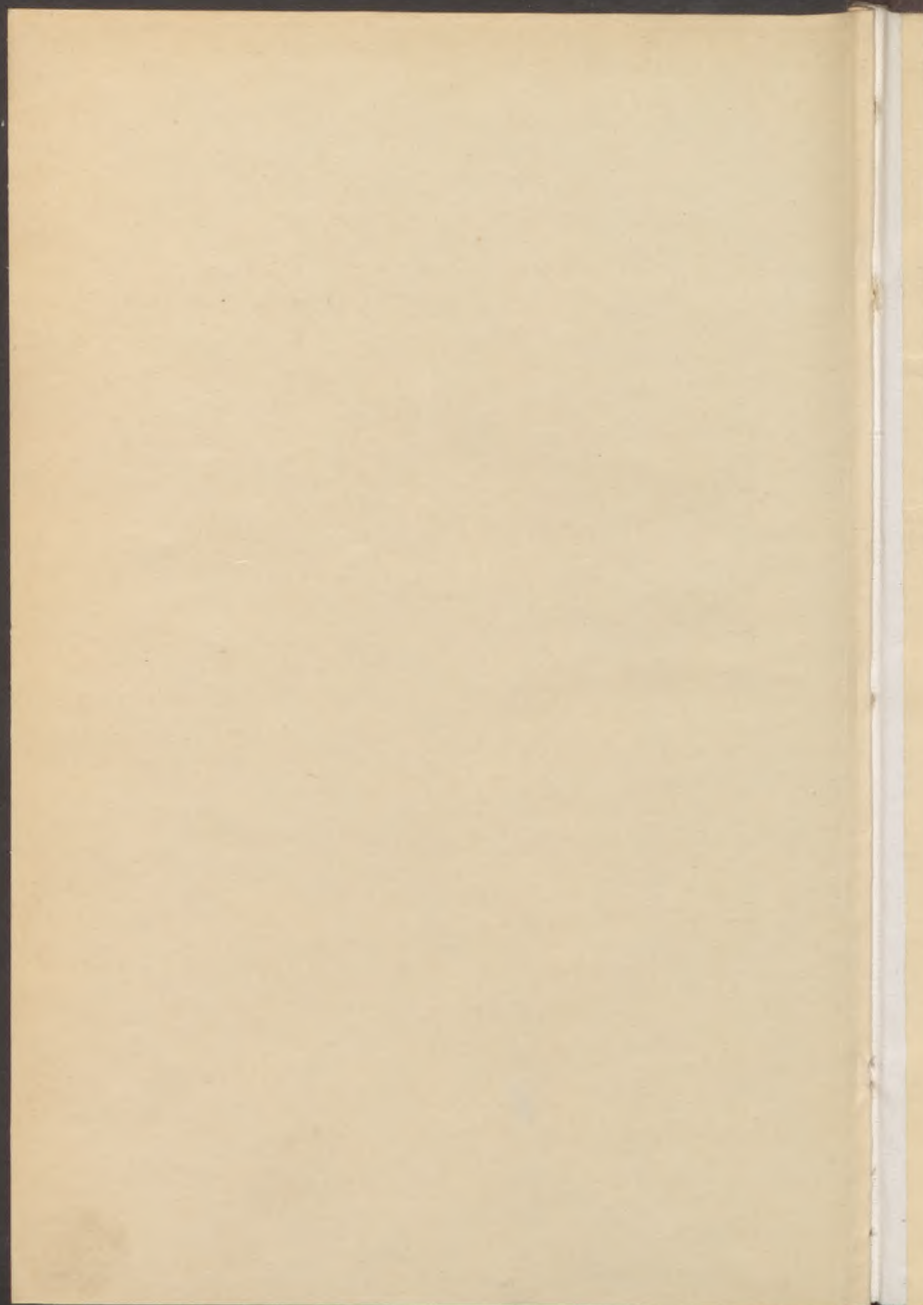
	Lap
Előhang — — — — —	3
Első ének :	
Képek kergetője — — — — —	5
Második ének :	
Álmok álmodója — — — — —	21
Harmadik ének :	
Élet élvezője — — — — —	37
Negyedik ének :	
Harcok harcolója — — — — —	53
Ötödik ének :	
Sorsok siratója — — — — —	69

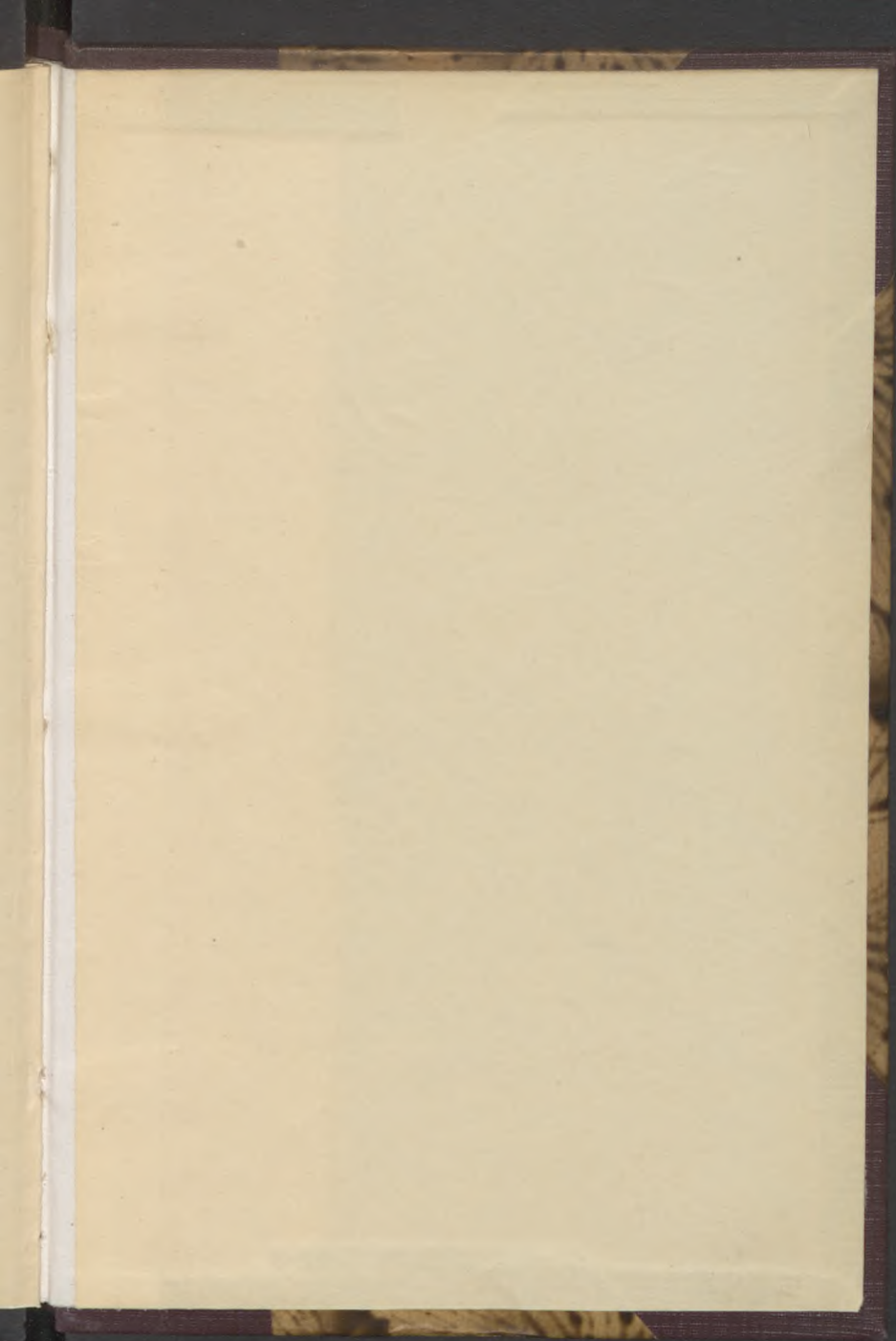

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Vietórisz

Senki

Pál

N.M.